

DIPLOMADOLGOZAT

DR. TÓTH BENCE

Regionális és környezeti gazdaságtan

Gödöllő

2023.

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Szent István Campus

Regionális és környezeti gazdaságtan szak

**AZ EGYETEMI MODELLVÁLTÁS KIHÍVÁSAI:
SZELLEMITULAJDON-VÉDELMI GYAKORLATOK ÉS A
TERÜLETI INNOVÁCIÓS ÖKOSZISZTÉMA**

Készítette

Dr. Tóth Bence

CZK0L3

Regionális és környezeti gazdaságtan, MSc

Levelező

Szent István Campus

Témavezető

Urbánné Malomsoki Mónika

tanszéki munkatárs

MATE VFGI, Vidék- és Területfejlesztési

Tanszék

Szent István Campus

Külső konzulens

Haszonits András

innovációs tanácsadó

Danubia IP Innovációs Tanácsadó Kft.

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

Gödöllő

2023.

Tartalom

Tartalom	2
Ábrák jegyzéke	3
Táblázatok jegyzéke	3
Intézményi rövidítések jegyzéke	3
1. Bevezetés	4
2. Szakirodalmi áttekintés	6
2.1 Az iparjogvédelem alapjai	6
2.2 A felsőoktatási- és KFI szakpolitika kapcsolódása.....	9
2.3 Egyetemi technológia- és tudástranszfer és szellemitulajdon-kezelés.....	11
2.4 Innovációs ökoszisztéma	13
3. Saját vizsgálat	15
3.1 Kutatási kérdések	15
3.2 Kutatási módszerek és a minta bemutatása.....	17
3.3 Eredmények	22
3.3.1 Általános információk	22
3.3.2 Szabályzat hatálya	24
3.3.3 Szellemitulajdon-kezelés.....	26
3.3.4 Hasznosítás.....	28
3.3.5 További szabályok.....	32
3.3.6 Egyetemi iparjogvédelmi bejelentések.....	34
4. Következtetések, javaslatok.....	36
Összefoglalás	39
Irodalomjegyzék	41
Felhasznált irodalom.....	41
Felhasznált források	41
Jogszabályok és egyéb dokumentumok	42
Mellékletek	43
1. melléklet: A 2019-1.2.1-EGYETEMI ÖKO Felhívásban támogatott egyetemek	43
2. melléklet: A Pannon Egyetem szabályozása a hasznosítási bevételek megosztására..	44
3. melléklet: Egyetemi iparjogvédelmi bejelentések az EIÖ projektek megvalósítási ideje alatt.....	45
4. melléklet: Hallgatói és konzulensi nyilatkozat	46
5. melléklet: A diplomadolgozat tartalmi kivonata	47

Ábrák jegyzéke

1. ábra: A szellemi tulajdon-védelem oltalmi formái	6
2. ábra: Szellemi alkotás hasznosításának módjai	8
3. ábra: A hazai KFI közigazgatási struktúra	10
4. ábra: Európai Innovációs Eredménytábla 2021	11
5. ábra: Quadruple helix modell	13
6. ábra: Felsőoktatási intézmények típusai	18
7. ábra: Vizsgálati szempontok	21
8. ábra: Szabályzatok jellemző tartalmi felépítése	22
9. ábra: Bejelentett szellemi alkotásokra vonatkozó intézményi eljárás	26
10. ábra: Lehetséges hasznosítási módok	28
11. ábra: Hasznosító vállalkozások típusai	31
12. ábra: Bejelentések megoszlása oltalmi forma szerint	35
13. ábra: Élenjáró és lemaradott egyetemek (bejelentések száma)	37

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: EIÖ kötelező és választható tevékenységek	17
2. táblázat: SZTNH javaslatok a szellemi tulajdon-kezelési szabályzatra vonatkozóan	20
3. táblázat: Egyetemi iparjogvédelmi bejelentések az EIÖ projektek megvalósítása alatt	34

Intézményi rövidítések jegyzéke

ÁTE	Állatorvostudományi Egyetem
BCE	Budapesti Corvinus Egyetem
BME	Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
DE	Debreceni Egyetem
DUE	Dunaújvárosi Egyetem
EKKE	Eszterházy Károly Katolikus Egyetem
ELTE	Eötvös Loránd Tudományegyetem
MATE	Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
ME	Miskolci Egyetem
MKE	Magyar Képzőművészeti Egyetem
MOME	Moholy-Nagy Művészeti Egyetem
MTSE	Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem
NKE	Nemzeti Közszolgálati Egyetem
NYE	Nyíregyházi Egyetem
ÓE	Óbudai Egyetem
PE	Pannon Egyetem
PTE	Pécsi Tudományegyetem
SE	Semmelweis Egyetem
SOE	Soproni Egyetem
SZE	Széchenyi István Egyetem
SZFE	Színház- és Filmművészeti Egyetem
SZTE	Szegedi Tudományegyetem

1. Bevezetés

A Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem hallgatójaként, többek között az Új Nemzeti Kiválósági Program támogatásával végzem kutatásaimat a közgazdaságtudományok innovációmenedzsment területén, melyet 2023. szeptembertől doktori tanulmányok keretében tervezek folytatni. A jelenleg is folyamatban lévő kutatásomban az **egyetemi technológia- és tudástranszfer** fejlődését vizsgálom, melynek aktualitását a felsőoktatási modellváltás folyamatai, a hazai kutatás-fejlesztési és innovációs (KFI) szakpolitika fokozatváltása, továbbá az **Egyetemi Innovációs Ökoszisztéma (EIÖ)** pályázatok közelgő zárása adják. A több részes kutatás átfogóan vizsgálja a hazai egyetemi innovációs ökoszisztémát, a technológia- és tudástranszfer irodák (TTI) menedzsment működését és az akadémiai szféra fejlődését a K+F területén. Jelen dolgozat a Területi Innovációs Platformok koncepcióját, valamint az egyetemek megújult szellemi tulajdon-kezelési szabályozásának összehasonlító elemzését, annak eredményeit mutatja be.

Az elmúlt években meghatározó közéleti téma volt a hazai felsőoktatás átalakítása, melyet modellváltásnak nevezünk. Ennek keretében az egyetemek alapítói és fenntartói jogai kikerültek az állam kezéből, és egy kifejezetten erre a célra létrehozott vagyonkezelő alapítványra szálltak át. A kérdés átpolitizáltságát meghaladva, szakmai szempontból is érdekes folyamatnak lehetünk szemtanúi. Az elmúlt évtizedekben a nemzetközi környezetben kiszélesedett a felsőoktatás szerepe. A korábban klasszikusan oktatási és kutatási profillal bíró intézmények mára egy **harmadik missziót** is szolgálnak: a létrehozott tudást nem szabad az egyetem falain belül tartani, hanem széles körben szükséges azt felhasználni, ezzel hozzájárulva annak társadalmi és gazdasági hasznosításához.

A fentiek gyakorlatba való átültetését számos intézkedés mutatja. A fenntartói struktúra átalakítása mellett már korábban létrejött a duális vezetés modellje, ahol a rektor alapvetően az oktatási-akadémiai, míg a kancellár az operatív-gazdálkodási feladatokért felelős. Az állami finanszírozás korábbi normatív rendszere kevésbé motiválta az egyetemeket a teljesítmény fokozására. A jelenlegi megoldásban a klasszikus közfinanszírozás kisebb szerepet kap, így az egyetemeknek több lábon álló finanszírozási portfóliót kell kialakítaniuk. Rákényszerülnek a hazai és nemzetközi pályázatokon való nagyobb arányú részvételre, valamint a vállalati kapcsolataik útján önálló bevétel szerzésére. Utóbbinak elsődleges eszköze a KFI területén történő együttműködés. A hazai felsőoktatásban meglévő tudományos kompetenciákat és infrastruktúrát a versenyszférával együttműködve szükséges kihasználni, melynek eredménye új innovatív termékek és megoldások megjelenése lehet a

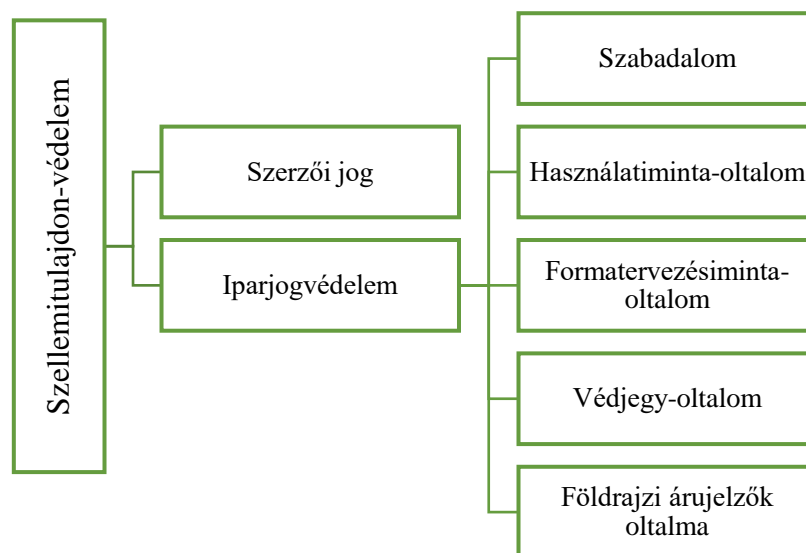
piacon. Mindez hozzájárul a tudás korábban említett társadalmi-gazdasági hasznosításához, valamint az intézmények önfinanszírozásához. A profitorientált szemlélet átültetése a felsőoktatásban fokozza az intézmények közötti versenyt, amely a közgazdaságtan törvényei szerint javítja a színvonalat, hatékonyságot.

A jelenlegi kormányzati struktúrában a felsőoktatási és innovációs szakpolitika egy kézben összpontosul, ami elősegíti a területek kooperációját. A KFI területen az elmúlt években megkezdődött az úgynevezett **innovációs ökoszisztéma** építése, melynek célja, hogy összekösse az innovációs folyamatok szereplőit, kiemelve közülük a hazai szemléletben kulcsszerepet betöltő akadémiai szektort. Miután a felsőoktatási modellváltás egyben szemléletváltást is jelent, ezért helytálló a dolgozat címében említett kifejezés, mely szerint **új kihívásokkal** és elvárásokkal kell szembenézniük az egyetemeknek. Mára már aktuálissá vált annak vizsgálata, hogy ez a folyamat hogyan jelenik meg a gyakorlatban, ennek egyik legjobb mutatója a szellemitulajdon-védelem szabályozásának színvonala.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1 Az iparjogvédelem alapjai

A létrehozott tudás gazdasági hasznosíthatóságához elengedhetetlen annak megfelelő védelme, ezt a célt szolgálja a szellemi tulajdon-védelem és annak jogi rendszere. A különböző jellegű szellemi alkotások különböző oltalmi formákkal védhetők. A nem műszaki alkotásokra alapvetően a szerzői jog szabályai biztosítanak védelmet, ide tartoznak például a művészeti alkotások, informatikai szoftverek (Szt.). Az akadémiai világban természetesen ez is fontos terület, azonban mivel a jelenlegi kutatás elsősorban a KFI tevékenység eredményeként létrejövő, leginkább műszaki jellegű alkotásokra vonatkozik, így a továbbiakban a szellemi tulajdon-védelem másik csoportjára, az **iparjogvédelemre** kerül a hangsúly. Ezen belül számos oltalmi formát ismer a hazai és a nemzetközi jogrendszer (1. ábra). Fontos megemlíteni, hogy ezek nem zárják ki egymást, tehát egy szellemi alkotás akár több oltalmat is szerezhethet.

1. ábra: A szellemitulajdon-védelem oltalmi formái

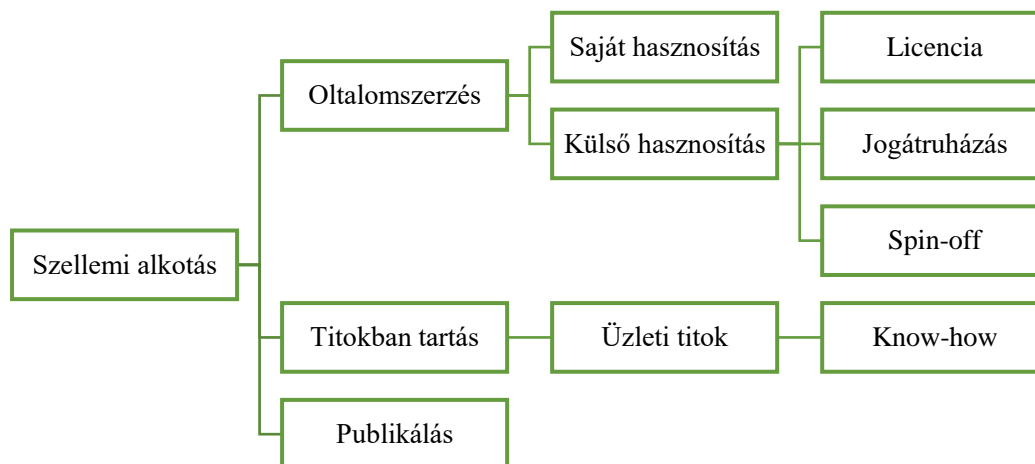
Forrás: Saját szerkesztés, Legeza (2020) alapján

A köztudatban leginkább a **szabadalom** ismert, melynek történeti háttere egészen a középkori Velencéig és az ottani céhes ipari viszonyokig tekint vissza, ahol már szükségessé vált a találmányok jogi védelme. Minden esetben joggal merül fel a kérdés, hogy pontosan mit is jelent a találmány, avagy milyen jellegű újítást lehet szabadalmaztatni? Erre a jogszabály egy hármas kritériumrendszert határoz meg, ennek értelmében a technika valamely területén új, feltalálói tevékenységen alapuló és iparilag alkalmazható megoldást tekinthetünk szabadalmaztathatónak (Szt.). Ehhez hasonló védelmet jelent a **használatiminta-oltalom**, amely az új szerkezeti kialakításokra jegyezhető. Habár időben rövidebb a védelem, azonban ugyanazon kizárólagos jogokat biztosítja a jogosultnak a hasznosítást illetően. A törvény itt

is hármas kritériumot állapít meg, mely alapján a ki vannak zárva az eljárások, melyekre nem szerzhető ilyen oltalom (Hmtv.). Miután a találmányok, szerkezeti és technikai alkotások nem csak műszaki megoldást rejtenek, hanem a piacon egyedi megjelenéssel, mai szóval design-nal bírnak, így ezek védelmét a **formatervezésiminta-oltalom** jogintézménye biztosítja (Fmtv.). A fenti oltalmi formák mellett jelentős a **védjegyek** csoportja, amely az áruk és szolgáltatások azonosítását, megkülönböztetését szolgálja. Védjegyként jegyezhetők be azok az azonosításra szolgáló megjelenítések, melyek célja, hogy az adott árut vagy szolgáltatást megkülönböztesse a többitől, valamint azok absztrakt módon ábrázolhatók. Hasonló célt szolgálnak a **földrajzi árujelzők**, amely az adott termék valamely földrajzi egységgel fennálló kapcsolatát mutatja. Fontos jellemzője, hogy ez kollektív jogosultságot jelent a gyakorlatban, tehát az adott régióban előállított, a feltételeknek megfelelő valamennyi áru használhatja (Vt.).

Egy oltalom megszerzése szigorúan szabályozott hatósági eljárás keretében történik. Jellemzően minden országban működik olyan államigazgatási szerv, amely dedikáltan foglalkozik a szellemitulajdon-védelmi ügyekkel. Hazánkban ezt a feladatot a **Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala** (továbbiakban: SZTNH) látja el. A jogszabályok részletesen meghatározzák az eljárás menetét a bejelentéstől egészen az oltalom bejegyzéséig. Ennek egyik legfontosabb része az úgynevezett **újdonosságkutató**, melynek keretében a szakértők megbizonyosodnak arról, hogy olyan új alkotásról van szó, amelyre oltalom szerzhető. Az alkotónak külön figyelnie kell arra, hogy egy korai publikációval elkerülje az újdonsságrontást, hiszen a nyilvánosságra hozatal nem lehet korábbi a szabadalmi bejelentés benyújtásánál. Mivel egy alkotást számos módon lehet hasznosítani, ezért külön stratégiát érdemes készíteni, melynek része az iparjogvédelmi oltalom és annak fajtájának megszerzése, esetleg kombinálása, továbbá annak eldöntése, hogy csupán az adott országban, esetleg nemzetközi kiterjesztéssel szeretné biztosítani kizárólagos jogait. Utóbbira adnak lehetőséget a kapcsolódó nemzetközi szerződések, egyezmények és szervezetek. A legjelentősebb a Szabadalmi Együtműködési Szerződés (PCT), a Párizsi Unió Egyezmény és az Európai Szabadalmi Egyezmény. Intézményi szempontból ide tartozik a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO), az Európai Szabadalmi Hivatal (EPO) és az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatala (EUIPO).

A szellemi tulajdon-védelem rendkívül fontos területe az innovációnak, azonban annak nem szükséges és nem elégséges feltétele. Egy szervezeten – jellemzően vállalatban, egyetemen, kutatóhelyen – belül létrejövő szellemi alkotás esetén a vezetésnek számos döntést meg kell hoznia, amely befolyásolja annak jövőjét (2. ábra). Először is figyelembe kell venni, hogy egy piacra kerülő termék esetén az újítás mennyiben fejthető vissza. Amennyiben ezt a versenytársak nehezen tudnák megtenni (pl. egy receptúra) és az adott tudományterület gyorsan fejlődik, akkor érdemes **titokban tartani** az újítást (Üttv.).

2. ábra: Szellemi alkotás hasznosításának módjai

Forrás: Saját szerkesztés, Legeza (2020) alapján

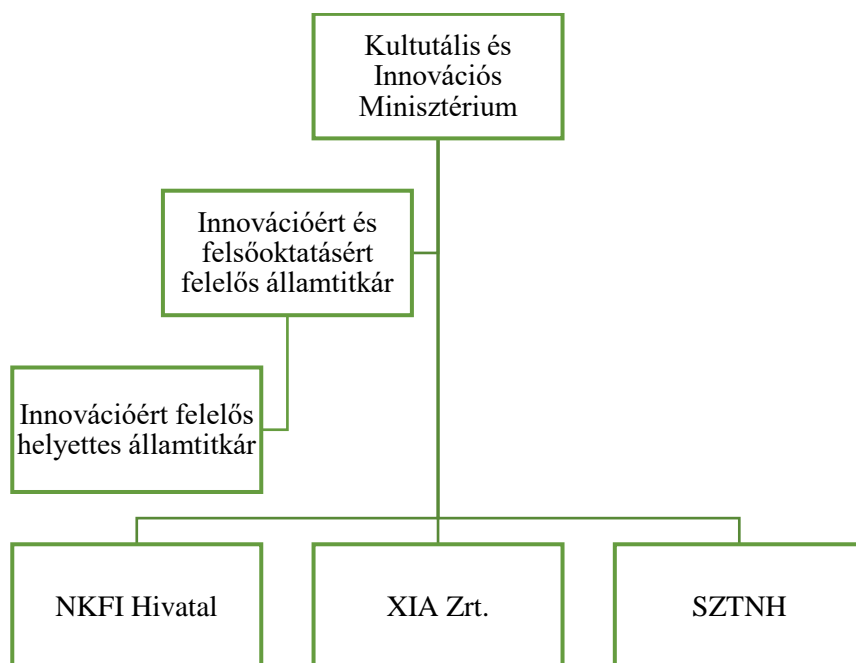
Ennek formája lehet az üzleti titok, vagy annak egy speciális fajtája a know-how (védett ismeret). Egyéb esetben sem mindig magától értetődő az oltalomszerzés, hiszen az mind időben, mind költségekben is jelentős ráfordításokat igényelhet és figyelembe kell venni a piac változását, a szervezet üzleti stratégiáját, kockázatvállalási hajlandóságát. Ilyen esetekben merülhet fel a szellemi alkotás **publikálása** (Legeza, 2020/a). Amennyiben az oltalomszerzés mellett dönt a szervezet, akkor az alkotást **saját maga is hasznosíthatja**, például azzal, hogy egy szabadalomról készített terméket piacra visz. A másik opció, hogy szervezeten kívül próbál profitot elérni. A szellemi alkotásokhoz fűződő jogokat **eladhatja**, gyakorlatilag egy adásvételi szerződéssel, vagy akár időszakosan is átengedheti egy harmadik félnek, ezt nevezzük **licenciának**. Arra is megvan a lehetősége, hogy létrehoz egy új gazdasági társaságot az alkotás hasznosítására (**spin-off**). A fentiek közül a licencszerződések egy kifejezetten összetett terület, hiszen a jogok átengedésének mértékében is lehetnek speciális megoldások: a jogszerző kizárólagos jogosult avagy fenntartott jogok is vannak, valamint jogosult-e allicenciába adni a jogokat. Emellett a díjfizetés tekintetében is változatos opciók vannak: fix, egyösszegű díjak vagy bevételhez kötött, jutalék rendszerű (royalty), esetleg mérföldkőhöz vagy valamilyen eredményhez kötött (milestone) fizetés is lehetséges (Legeza, 2020/b).

2.2 A felsőoktatási- és KFI szakpolitika kapcsolódása

Az elmúlt években számos átalakítás történt a felsőoktatás területén. A **duális vezetési struktúrával** a rektor mellett létrejött a kancellári tisztség. Míg előbbi a tudományos és akadémiai feladatokat látja el, utóbbi az egyetem operatív működéséért és a vagyongazdálkodásért felelős (Nftv.) 2016-ban elfogadásra került a **Fokozatváltás a felsőoktatásban** című középtávú szakpolitikai stratégia, amely megalapozta az intézmények modellváltását. Ezzel az állami intézmények többsége úgynevezett közérdekű vagyonkezelő alapítványok fenntartásába került. A megváltozott szervezeti besorolás nagyobb szabadságot hivatott adni az intézményeknek, elsősorban a vagyongazdálkodás területén. A finanszírozás átalakításával kisebb szerepet kap a közvetlen, normatív alapú állami finanszírozás, annak mértéke pedig az egyetem teljesítményéhez is lehet kötve. Az intézmények rákényszerülnek a pályázati felhívásokon való nagyobb arányú részvételre, valamint törekedniük kell a saját bevételeik növelésére. Mivel a Stratégia egyik központi eleme, hogy a felsőoktatásnak nagyobb szerepet kell kapnia a KFI folyamatokban, ezt a vállalati szektor számára történő szolgáltatásnyújtással, valamint saját tudományos eredményeik hasznosításával érhetik el. Miután az egyetemek komoly szintű tudományos kompetenciákkal és infrastruktúrával rendelkeznek, ez hozzájárul azok hatékonyabb felhasználásához is. A fentiek alapján látható, hogy az intézményeknek **finanszírozási portfóliót** szükséges kialakítaniuk. Ennek során nagyobb verseny is várható a források elnyeréséért, amelynek a hatékonyság és színvonal emelkedése a várt hozadéka. A korábban kifejezetten oktatási és kutatási feladatokat ellátó akadémia szféra mára egy új, úgynevezett harmadik missziót is szolgál. Ennek értelmében az intézményeken belül létrejött tudást minél szélesebb körben szükséges hasznosítani, amely hozzájárul a társadalmi és gazdasági fejlődéshez egyaránt. Ez a szemlélet a nemzetközi viszonyokban már évtizedek óta bevett. A tengerentúlon az egyetemek és a vállalatok szoros együttműködésben kutatnak és fejlesztenek a leginnovatívabb iparágakban. 2008-ban az Európai Bizottság ajánlást adott ki (2008/416/EK), amely az egyetemek tudásátadását (technológia- és tudástranszfer) szorgalmazza, valamint felhívja a figyelmet a szellemi tulajdon-kezelés szabályozására is.

A jelenlegi kormányzati struktúrában egy tárca kezében összpontosul a felsőoktatási és az innovációs szakpolitika, amely jelenleg a Kulturális és Innovációs Minisztérium (*3. ábra*). Ezen belül látja el a szakpolitikai irányítási feladatokat az innovációért és felsőoktatásért felelős államtitkár, valamint az innovációért felelős helyettes államtitkár. A kitűzött stratégiai irányok végrehajtását több szervezet segíti. A Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFI Hivatal) forráskezelő központi hivatalként kezeli a Nemzeti

Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapot (NKFI Alap). A munkájukat gazdasági társasági formában segíti az Express Innovation Agency (XIA Zrt.), amely úgynevezett innovációs ügynökségként támogatja a hazai innovációs- és startup ökoszisztémát, különböző programokkal. Ezek közül az egyik legismertebb a Hungarian Startup University Program (HSUP), amely ma már szinte minden hazai egyetemen felvehető kreditpontos kurzus, amely segíti a fiatalok vállalkozóvá válását. Központi főhivatal jogállásban látja el feladatait a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (SZTNH), amely a hazai szellemi tulajdon-védelmi igazgatási és hatósági ügyekért felel.

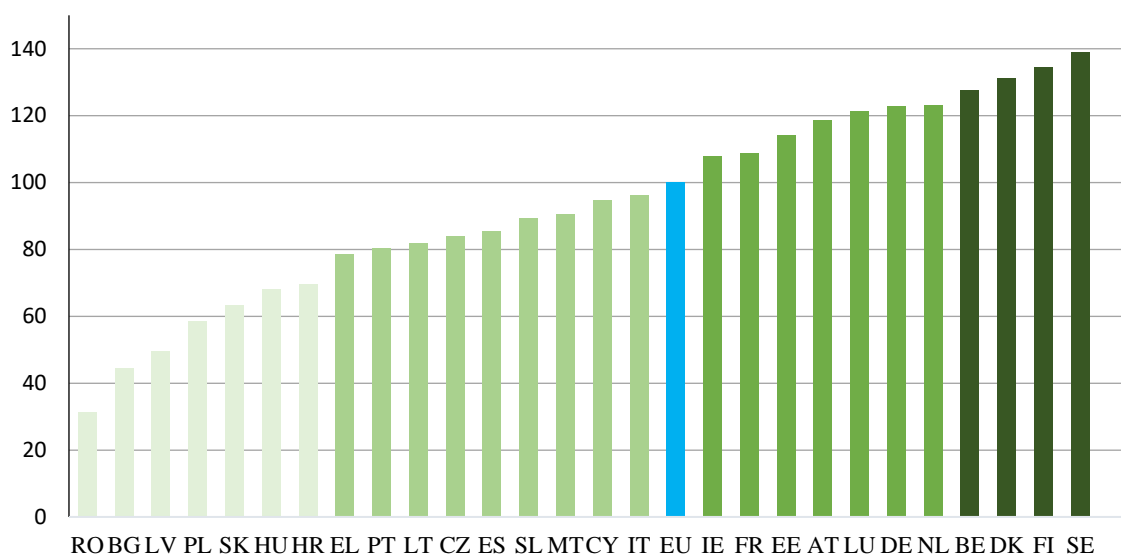

3. ábra: A hazai KFI közigazgatási struktúra

Forrás: Saját szerkesztés

A szakpolitika hosszú távú stratégiai irányait közösségi szinten a Horizon 2020 határozta meg az előző költségvetési ciklusban. A korábbi *Innovatív Unió* hívószó mellett ma már az *Intelligens Európa* kifejezés is előtérbe került. Ehhez illeszkedik az Intelligens Szakosodási Stratégia (S3), amely a 2014-2020 és a 2021-2027 időszakokra is meghatározza a fő célkitűzéseket. A nemzetközi elvárások figyelembe vételével született meg Magyarország Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Stratégiája (2021-2030), amely célul tűzte ki, hogy az évtized végére hazánk jelentősen előre lépjen az Európai Innovációs Eredménytáblán (EIS). Jelenleg a legalsó, úgynevezett *feltörekvő innovátor* kategóriában vagyunk KFI eredményeink alapján (4. ábra).

Európai Innovációs Eredménytábla 2021

4. ábra: Európai Innovációs Eredménytábla 2021

Forrás: Európai Bizottság

A Stratégia három fő pillére támaszkodik. A tudástermelés fokozását a vonatkozó intézményi kapacitások bővítésével, kutatói utánpótlás biztosításával kívánja elérni. A jelen kutatás szempontjából legjelentősebb **tudásáramlási** terület fókuszál az innovációs ökoszisztéma szereplőinek fokozott együttműködésére, amelyben kiemelt szerepet kap a felsőoktatás. Végül a tudás felhasználását szükséges eredményesebbé tenni a vállalati szektor innovációjának fokozásával.

2.3 Egyetemi technológia- és tudástranszfer és szellemi tulajdon-kezelés

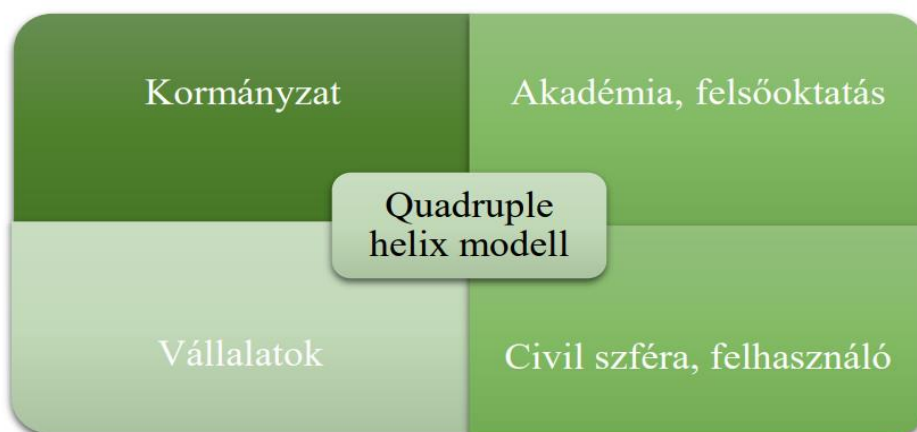
A fentiekben áttekintett felsőoktatási változások, valamint az egyetemi tudásáramlást fókuszba helyező KFI stratégiák az intézmények gyakorlatában a **technológia- és tudástranszfer** útján valósul meg. Ez egy olyan folyamat, melynek keretében az egyetem falain belül létrehozott új ismeret és technológiai megoldás elérhetővé válik a versenyszféra szereplőinek is. Ez biztosítja végső soron a kutatási eredmények további fejlesztésére, azok hasznosítására. Így jutnak el a tudományos eredmények a lehető legszélesebb társadalmi és fogyasztói körhöz (Debreceni Egyetem, 2013). Ennek gyökerei Izraelbe nyúlnak vissza, amely a nemzeti innovációs rendszerek (ökoszisztémák) egyik modellje a nemzetközi megítélésben. Az 1950-es években létrejöttek olyan egyetemi cégek, melyek kifejezetten az intézményi tudástranszfer menedzsmentjét látták el. Az USA-ban néhány évtizeddel később, az 1980-as években jelentek meg az intézményeken belüli **technológia-transzfer irodák**. Európában ma az egyetemen belüli és azon kívüli szervezeti megoldásokra is találunk példát,

melyek közös vonása, hogy nagy fokú önállóságot élveznek, dedikáltan techtranszfer feladatokat látnak el és jellemzően valamilyen akadémiai felsővezető felügyeli annak tevékenységét (Antoni – Bene, 2013). Az egyetemek harmadik missziójának megjelenésével hazánkban is egyre fontosabb szerepet tölt be a technológia- és tudástranszfer, valamint innovációmenedzsment tevékenység, melyre külön pályázati programot is működtet a szakpolitika. Ezen folyamatok révén kialakul a finanszírozási portfóliója az intézményeknek, hiszen az közfinanszírozás mellett jelentősebb szerepet kapnak a piaci megrendelésekből származó bevételek. Szükségszerű, hogy az egyetemi menedzsment is szintet lépjen, hiszen így új fajta tudásra és professzionális vezetésre van szükség. Hangsúlyosabbá válik továbbá a vagyongazdálkodás szerepe, amelynek a duális vezetés kialakítása ágyazott meg korábban (Liber, 2016). Egy az amerikai modellre vonatkozó kutatásban 60 egyetem tudástranszfer tevékenységét vizsgálták, melynek során összesen négy különböző iskolát állapítottak meg. Az eredmények alapján a kutatás és a startup (spin-off) fókuszú egyetemek voltak a leginkább sikeresek gazdasági értelemben (Baglieri et al, 2018). Ennek megfelelően a hasznosító vállalkozások alapítására vonatkozó szabályok vizsgálata kiemelt figyelmet kap a jelen kutatásban is.

A hazai és nemzetközi szakirodalom főbb megállapításai alapján az intézményi technológia- és tudástranszfert egy önálló szervezeti egységként (TTI) érdemes megszervezni, amely tevékenységét külön stratégia és szabályzat (pl. szellemi tulajdon-kezelési szabályzat) alapján folytatja. Az iroda gyakorlatilag **híd szerepet tölt be** az egyetemi polgárok és az intézményen kívüli külső szereplők között (Holgersson – Aaboen, 2019). Egyrészt kapcsolatot tart az egyetemi kutatókkal és más szervezeti egységekkel, feltérképezi a tudományos eredményeket. Információs és tanácsadási szolgáltatást is nyújt, amellyel elősegíti a kutatási eredmények hasznosítását. Ellátja a KFI megrendelésekhez, pályázati projektekhez és szellemi tulajdon-védelmi ügyekhez tartozó adminisztratív feladatokat. A jól működő TTI menedzsment ezzel terhet vesz le a kutatók válláról, a professzionális adminisztrációval pedig pozitív reputációt épít a külső szereplőkkel való kapcsolatokban. Ugyanakkor elengedhetetlen, hogy a kutatók, hallgatók is rendelkezzenek alapszintű innovációmenedzsment ismeretekkel, melyet a tudástranszfer iroda különböző képzésekkel, workshopokkal, ismeretterjesztéssel támogathat (Macho-Stadler et al, 2007).

2.4 Innovációs ökoszisztéma

Ökoszisztéma kifejezés alatt olyan biológiai rendszereket értünk, amelyben a résztvevő szereplők együttműködnek valamilyen tevékenység során. Az innovációs ökoszisztémában ezen szereplőket a szakirodalom az állami résztvevők (kormányzat), a tudományos szervezetek (egyetemek), a piaci szereplők (vállalatok) és a további kapcsolódó civil szféra, vagy felhasználók, fogyasztók körében határozza meg. A közös tevékenység melynek során együttműködnek pedig a kutatás, fejlesztés és innováció (Jackson, 2011). Ez a megközelítés már több évtizede működik a külföldi innovációpolitikában, melynek eredete az angliai egyetemi science parkokhoz köthető. Működésének lényege, hogy az egyes aktorok, kapacitások, szervezetek és kapcsolatok hálózatot alkotva, egymást erősítve, végső soron pozitívan hat az innovációs folyamatokra egy makrogazdaságban (Granstrand és Holgersson, 2020). A modellt a közgazdaságtan először a triple helix, majd később a quadruple helix modellel írja le (5. ábra). Hangsúlyozza az akadémiai szféra, ezen belül a felsőoktatás kiemelt szerepét a mai tudásalapú gazdaságokban (Horváth, 2021).

5. ábra: Quadruple helix modell

Forrás: saját szerkesztés, Horváth (2021) alapján

A megközelítés meghonosításában központi szerepet játszott, hogy az egyetemeken előállított új tudás, valamint az ottlévő infrastrukturális- és humán tudományos kapacitások magas kihasználtság mellett kerüljenek összekapcsolásra a versenyszférával, technológia- és tudástranszfer útján. Az elmúlt 5 évben megkezdődött ennek az ökoszisztémának a felépítése Magyarországon. Az EIÖ pályázati konstrukció mellett számos kiemelt projekt indult meg. Ilyen például a Felsőoktatási és Ipari Együttműködési Központok (FIEK) és a Nemzeti Laboratóriumok Program elindítása. Utóbbi célja, hogy a téma- és tudományterületenként koncentrálja a legkiválóbb hazai kutatóhelyeket, ezzel szorosabb együttműködések hív életre a különböző egyetemek között is. Hangsúlyossá vált továbbá az egyetemi világon kívüli kutatóhelyek fejlesztése és az ökoszisztémába való bevonása is.

Ide tartozik az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat (ELKH) és a Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft. (BAY) erősödő szerepe. A dolgozat témájához kapcsolódóan a legfontosabb kezdeményezés a Területi Innovációs Platformok (TIP) koncepciója. A szintén egyetemi bázisokra építő kezdeményezés célja, hogy helyi, területi szinten is aktivizálja és összekapcsolja az ökoszisztéma szereplőit. Ezek közül legfontosabb az adott TIP-et vezető egyetem és a környező kis- és középvállalati (KKV) szektor közötti szakmai és üzleti kapcsolat kialakítása. Összességében támogatja az információáramlást, a tudástranszfert, az együttműködést és az országos és nemzetközi szakmai kapcsolatépítést. A TIP-ek gyakorlatilag térségi önszerveződés-ként működnek, központi szakmai támogatással, amelyet az NKFI Hivatal biztosít az egyetemeknek. A 2021-ben indult kezdeményezés vidéki, egyetemeken működő központok formájában működik:

TIP központok

1. Budapest
2. Miskolc
3. Győr
4. Gödöllő
5. Szeged
6. Sopron
7. Debrecen
8. Veszprém
9. Pécs
10. Eger
11. Kecskemét
12. Nyíregyháza
13. Dunaújváros

A Budapest TIP központot összesen 11 fővárosi egyetem alapította közösen: Állatorvostudományi Egyetem, a Budapesti Corvinus Egyetem, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Magyar Képzőművészeti Egyetem, Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, az Óbudai Egyetem, a Semmelweis Egyetem, a Színház és Filmművészeti Egyetem és a Testnevelési Egyetem. Emellett több országos csatlakozó szervezet is részt vesz a koncepció működtetésében, mint a Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Nonprofit Kft., a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája (HÖÖK), az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat Titkársága, az Informatikai, Távközlési és Elektronikai Vállalkozások Szövetsége (IVSZ), a Magyar Innovációs Szövetség (MISZ) és a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (SZTNH). A hálózatnak ma már több, mint 600 tagja van és a koncepciónak meghatározó szerepe lehet a jövőbeli innovációpolitikai irányokban.

3. Saját vizsgálat

3.1 Kutatási kérdések

Az egyetemi technológia-transzfer és szellemi tulajdon-védelem jó gyakorlatával kapcsolatban számos nemzetközi szakirodalmi mű, ajánlás és elemzés foglalkozik. 2018-ban a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (SZTNH) készített elemzést a közfinanszírozású kutatóhelyeken történő szellemi tulajdon-kezelésről. Ennek keretében két kutatóintézet és hét egyetem vonatkozó szabályzatait és gyakorlatát tekintették át. Az eredmények alapján pedig több javaslatot, észrevételt tettek, amely hatékonyabbá teheti az intézmények működését. Egy évvel később került meghirdetésre az Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból (NKFI Alap) finanszírozott **Egyetemi Innovációs Ökoszisztéma** (2019-1.2.1-EGYETEMI ÖKO) pályázati felhívás, amely a hazai felsőoktatási technológia-transzfer tevékenységet kívánta több szakpolitikai szempont alapján fejleszteni. Ennek természetesen elválaszthatatlan részét képezi a kor elvárásainak megfelelő szellemi tulajdon-kezelési szabályozás kialakítása, ezért a pályázat kötelezően elírta a vonatkozó szabályzatok felülvizsgálatát, frissítését. A Felhívás keretében összesen 22 hazai egyetem részesült támogatásban, összesen 4 Mrd Ft értékben. A projektek többsége 2023. második félévében zár, így a 2018-as elemzést követően aktuálissá vált áttekinteni, hogy azon egyetemek, melyek külön állami támogatásban részesültek a technológia-transzfer (és szellemi tulajdon-kezelési) tevékenységük támogatására, milyen jellegű szabályozást alkalmaznak napjainkban.

A témaválasztás és a kutatási kérdések másik – első olvasatra talán kevésbé szakmai jellegűnek tűnő – inspirációját az Agymenők című amerikai televíziós sorozat alábbi jelenete adta (2015). A három fiatal tudós egy új giroszkóp ötletének kidolgozását követően – a gazdagság reményében – szeretné szabadalmaztatni találmányát az egyetem technológia- és tudástranzfer irodáján keresztül. A jelenet alapján a szakmailag laikus nézőkben is számos kérdés felmerülhet, hogy vajon egy ilyen szituáció a valóságban hogyan és milyen szabályok alapján működik.

Egyetemi ügyintéző:	Átnéztem a papírokat, úgy tűnik nincs akadálya, hogy szabadalmaztassák az örökké fennmaradó giroszkópot.
Leonard Hofstadter:	Ez nagyszerű! Szóval akkor most mi lesz?
Egyetemi ügyintéző:	A jogi csapat átnézi a szabadalmakat, nehogy ütközzön egy korábbival.
Howard Wolowitz:	Szerintem nem fog, mi is utána jártunk.
Egyetemi ügyintéző:	Ez klassz, de a mieink "kicsit" alaposabbak.
...	
Egyetemi ügyintéző:	Már csak ezt kell átnézniük, és aláírniuk, hogy beleegyeznek, hogy az egyetemé legyen a szabadalom 75%-a.
Sheldon Cooper:	Felháborító! Ez a mi ötletünk és mi dolgoztuk ki, hogy lehetne az egyetemé a nagyobb részesedés?
Egyetemi ügyintéző:	Ez egyetemi szabályzat.
...	
Leonard Hofstadter:	Szóval mi hárman végeztük el a munkát, de csak 25%-ot kapunk?
Egyetemi ügyintéző:	Dr. Hofstadter, az egyetem 10 éve fizeti a munkájukat , azt hitte, hogy merő szívjóságból tesszük?
Leonard Hofstadter:	Hát, amíg a szemembe nem vágta... igen.

A dialógus szakmailag ugyanakkor rendkívül találó, hiszen a témához kapcsolódó legfontosabb témákat érinti: az újdonságkutatás fontossága és annak alapossága; a kutatók és egyetem közötti jogviszony egy iparjogvédelmi bejelentés esetén; a hasznosítási bevételekből való részesedés aránya; az egyetemi szellemi tulajdon-kezelési szabályzat szükségessége; és a szolgálati-alkalmazotti találmány kérdéskörei.

Jelen kutatásban az EIO projekt keretében támogatott **felsőoktatási intézmények szellemi tulajdon-kezelési szabályzatát elemeztem, valamint áttekintettem az ezen időszakban megtett iparjogvédelmi bejelentéseket.** A témaválasztás aktualitása, a korábbi kutatások eredményei és a szakmai szempontok alapján az alábbi kérdésekre kerestem választ:

1. Az egyetemi szellemi tulajdon-védelmi szabályzatok mennyiben felelnek meg a jogszabályi követelményeknek, a hazai és nemzetközi ajánlásoknak?
2. A szabályzatok alapján van-e olyan egységes modell az intézmények technológia- és tudástranszfer, ezen belül szellemi tulajdon-kezelési tevékenységében, amely trendként azonosítható?
3. Tekintettel arra, hogy a hazai felsőoktatási- és KFI stratégia alapvető szemléletváltást követel az intézményektől, kimutatható-e a szabályzatok alapján, hogy melyek az élenjáró és lemaradó egyetemek?

A fentiek alapján a dolgozat **hipotézise** azt feltételezi, hogy **pozitív kapcsolat áll fenn az intézményi szabályzatok szakmai színvonala és az adott egyetem iparjogvédelmi aktivitása között.**

3.2 Kutatási módszerek és a minta bemutatása

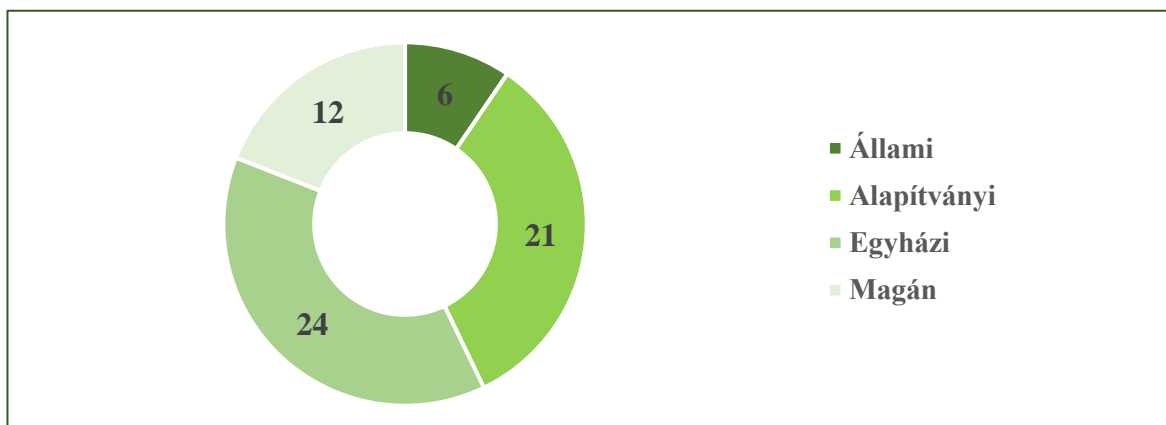
A kutatás módszertani áttekintése során első lépésként a **vizsgálati minta** kerül bemutatásra. Az NKFI Alapból finanszírozott Egyetemi Innovációs Ökoszisztéma (2019-1.2.1-EGYETEMI ÖKO) Felhíváson összesen **22 hazai egyetem** projektje került támogatásra, 30-300 millió Ft közötti összeggel (átlagosan 207m Ft – SZFE nélkül). A pályázat megvalósítására **2019-2023 között** kerül(t) sor. A konstrukció célja az üzleti kapcsolatok kialakítása az egyetemek és a vállalati szféra között; a tudományos kompetenciák és szolgáltatások elérhetővé tétele; a külső bevételek növelése a kutatási eredmények hasznosításával; és általánosságban az intézményi innováció-menedzsment, technológia-transzfer és szellemi tulajdon-kezelés színvonalának javítása. A célok elérése érdekében a Felhívás számos kötelező és választható tevékenységet határoz meg (*1. táblázat*). Ezek közül a legjelentősebb, hogy egy elkülönült, dedikáltan technológia-transzferrel foglalkozó szervezeti egységet (**TTI**) kell létrehozni. A többi tétel gyakorlatilag az iroda szakmai tevékenységét alapozza meg. A kutatási téma szempontjából leginkább releváns a **szellemi tulajdon-kezelési szabályzat kötelező felülvizsgálata** és a kapcsolódó költségek finanszírozására létrehozandó intézményi pénzügyi keret. A projektek előrehaladását és az intézményi vállalások teljesítését egy rendkívül összetett, összesen 22 elemből álló indikátorkészlet alapján felügyeli a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal.

1. táblázat: EIÖ kötelező és választható tevékenységek

Kötelező tevékenység	Választható tevékenység
Technológia-transzfer iroda létrehozása	Adatbázis létrehozása a vállalati kapcsolatok, partnerek és KFI együttműködések bővítése érdekében
KFI kapacitások felmérése, kompetencia-menedzsment kialakítása	Szellemi tulajdon-védelmi tudatosságnövelő, start-up vállalkozói és üzletfejlesztési tematikájú képzések szervezése
Intézményi szellemi tulajdon-kezelési szabályzat frissítése	Hallgatói innováció támogatása (Hackathon, innovációs- és startup témájú versenyek)
Szellemi tulajdon védelmére elkülönített intézményi keret létrehozása	Proof of Concept (PoC) alap létrehozása
Innováció- és kutatómenedzsment képzések szervezése az egyetemi polgárok részére	Egyetemi hasznosító vállalkozások létrehozása
KFI eredmények üzleti hasznosítása (pl. licencszerződés)	Az uniós kutatási és innovációs keretprogramokban való részvétel javítása (H2020, Horizon Europe)
Vállalatoknak üzleti alapon nyújtott KFI szolgáltatások értékesítése	Nemzetközi technológiai transzfer szervezetekhez való csatlakozás

Forrás: Saját szerkesztés, EIÖ pályázati felhívás alapján

A felsőoktatásért is felelős Kulturális és Innovációs Minisztérium (KIM) nyilvántartása alapján hazánkban jelenleg 63 felsőoktatási intézmény működik (6. ábra). A korábban állami fenntartású egyetemek nagy része modellt váltott, így ma már közérdekű vagyongazdálkodó alapítványok irányítják működésüket. Az Egyetemi Innovációs Ökoszisztéma (EIÖ) pályázaton összesen 22 intézmény került támogatásra (1. melléklet). Ebből négy egyetem (BME, ELTE, MKE, NKE) ma is állami fenntartásban áll, és csupán egy darab egyházi intézményt találunk (EKKE), a túlnyomó többség (17) alapítványi fenntartású egyetem. Utóbbi csoport számára reprezentatív az EIÖ konstrukció a több mint 80%-os lefedettséggel. A kutatási téma kiválasztása alapvetően a felsőoktatási modellváltás szemléletét veszi alapul, azonban mivel a hazai (és nemzetközi) KFI szakpolitikai stratégia egyetem-központúsága nem csak az alapítványi intézményekre vonatkozik, hanem a teljes akadémiai szférára, így indokolt a teljes EIÖ minta vizsgálata. Ezen belül a Színház- és Filmművészeti Egyetem a vizsgálat lezárásáig nem frissítette – vagy azt nem tette közzé - a 2014-ben elfogadott szabályzatát, ezért az nem került vizsgálatra. Így összesen **21 egyetem szabályzata alkotja a vizsgált mintát.**

6. ábra: Felsőoktatási intézmények típusai

Forrás: Saját szerkesztés

A módszertani áttekintés második lépéseként a kapott eredmények **összehasonlítási alapjai** kerülnek bemutatásra, vagyis a vonatkozó jogszabály és a megfogalmazott ajánlások. A szellemi tulajdon-kezelési szabályzat kötelezettségét **a tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról szóló 2014. évi LXXVI. törvény (KFI tv.)** határozza meg az alábbiak szerint.

33. § (1) A költségvetési kutatóhelynek és közalapítványnak, a felsőoktatási intézménynek, valamint az állami és önkormányzati tulajdonban álló, kutatóhelynek minősülő közhasznú jogállású nonprofit gazdasági társaságnak szellemi tulajdon-kezelési szabályzattal kell rendelkeznie.

A paragrafus (2) bekezdése tartalmi követelményeket is támaszt. A szabályzatoknak az alábbiakra kell kiterjedniük.

1. A szellemi alkotások értékelésének és nyilvántartásának elvei
2. A szellemi alkotások gazdasági társaságba való apportálásával vagy egyéb módon történő hasznosításának feltételei
3. A szellemi alkotásokhoz fűződő jogok védelmével kapcsolatos elvek és követelmények
4. A szellemi alkotás létrehozásában közreműködő kutatók jogai és kötelezettségei a hasznosítás folyamatában
5. A szellemi alkotásokkal összefüggő értékelési, nyilvántartási és hasznosítási eljárások elvei
6. A kapcsolódó felelősség és hatáskörök meghatározása

Az Európai Unióban a Lisszaboni stratégia alapján került megfogalmazásra 2005-ben a közfinanszírozású kutatóhelyek és a vállalati szféra közti kapcsolatok erősítésének szükségessége. Az együttműködések elősegítik a tudásalapú társadalom fejlődését, ezzel az európai gazdaság versenyképességét és az életszínvonal emelkedését. Ennek megfelelően az Európai Bizottság ajánlást készített (2008/416/EK), melyben megfogalmazzák a tagállamok számára, hogy segítsék elő az akadémiai szféra szellemitulajdon-kezelési politikájának tudatos kialakítását. Az Ajánlás összesen 18 pontban fogalmaz meg elveket az intézményi szellemitulajdon-védelem, a tudásátadás és az együttműködés vagy szerződés alapján végzett kutatások vonatkozásában. Ezen belül az alábbi öt pont vonatkozik kifejezetten az ajánlott intézményi szellemitulajdon-védelmi politika tartalmi szabályai közé.

1. Új ötletek, szellemi alkotások nyilvánosságra hozatala
2. Kutatási eredmények tulajdonjoga
3. Szellemi alkotások nyilvántartása
4. Harmadik féllel való kapcsolat rendezése
5. Jogok tisztázása a kutatás megkezdése előtt

Az SZTNH 2018-as elemzésében összesen 9 közfinanszírozású kutatóhely (ebből 7 egyetem) tevékenységét vizsgálta. Ennek keretében áttekintésre került a vonatkozó jogszabályi környezet, az intézményi technológia-transzfer és szellemitulajdon-kezelés működése. A vonatkozó szervezeti egységek vezetőivel készített interjúk, a rendelkezésre álló hasznosítási adatok és a szellemitulajdon-kezelési szabályzatok elemzése alapján a Hivatal magas szintű helyzetértékelést adott a hazai gyakorlatról. Az akkor vizsgált szabályzatok 2006-2016 között léptek hatályba a vizsgált intézményeknél, tehát az EIÖ programban történt kötelező felülvizsgálat és frissítés alapján **a szabályzatok szakmai színvonalának emelkedése elvárható**. Az elemzés mind a technológia-transzferre, mind a szellemitulajdon-kezelésre vonatkozóan számos javaslatot fogalmazott meg. Ezek egy része

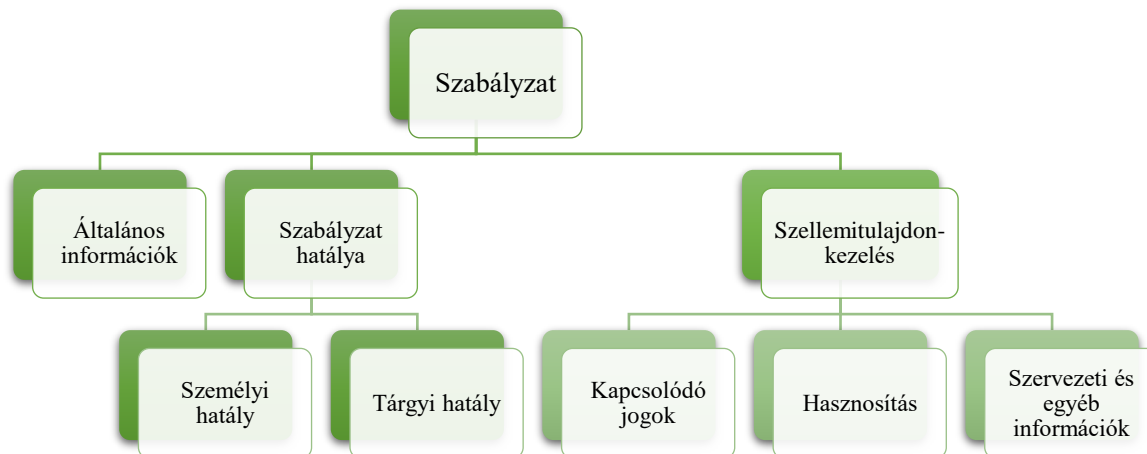
országos viszonylatú, általános problémákra, esetleg jogszabályi vagy módszertani anomáliára reagál. Bizonyos felvetések (pl. összeférhetetlenség, kutatói előmenetel) olykor az intézmények más szabályzataiban kerülnek rendezésre (pl. etikai kódex, humánpolitikai szabályzat). A javaslatokat, észrevételeket természetesen a jelen kutatás is igyekezett figyelembe venni, melyek kapcsolódó pontjait a 2. táblázat foglalja össze.

2. táblázat: SZTNH javaslatok a szellemitulajdon-kezelési szabályzatra vonatkozóan

Személyi hatály	A szabályzatnak való alárendelés a foglalkoztattak munkajogi dokumentumban (kinevezési okmány, munkaszerződés stb.) való rendezése
	Foglalkoztatottakon kívüli személyekre vonatkozó hatály rendezése (hallgatók, vendégkutatók, egyéb munkavégzésre irányuló jogviszony)
	Személyi hatályra vonatkozó szabályok betartásáért felelős személy/szervezet kijelölése
Tárgyi hatály	A szellemi alkotások megítélésében a szolgálati-alkalmazotti jellegre való korlátozás indokolatlanul szűkíti a tárgyi hatályt
	Tárgyi hatály széleskörű kiterjesztése az üzletileg hasznosítható eredményekre, függetlenül a szellemi alkotás lehetséges oltalmi formájától
	A tárgyi hatály a szellemi alkotásokon kívül az azokhoz kapcsolódó jogokra is terjedjen ki
Szellemi alkotások kezelése és a kapcsolódó jogok	Harmadik személlyel együttműködésre vonatkozó szabályok kialakítása
	Szellemi alkotások kezeléséért, hasznosításáért felelős szervezeti egység és döntéshozók kijelölése
	Szellemi alkotásról való lemondást követően felmerülő intézményi igények rendezése
	A hasznosításból származó bevételek megosztásának átlátható és kiszámítható szabályozása

Forrás: Saját szerkesztés, SZTNH 2018 alapján

A módszertan kiválasztásában végezetül a szabályzatok **elemzése során használt vizsgálati szempontok** kerültek meghatározásra (7. ábra). A fenti jogszabályi rendelkezések és gyakorlati ajánlások mellett hangsúlyosan figyelembe veszi a jelenlegi szakpolitikai irányokat, amely a kutatási eredmények hasznosítására törekszik.

7. ábra: Vizsgálati szempontok

Forrás: Saját szerkesztés

A kutatás utolsó lépéseként azonosításra kerültek a vizsgált egyetemek által, az EIÖ projektek megvalósítása alatt **megtett iparjogvédelmi bejelentések**. Az erre vonatkozó információkat a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának **E-kutatás** adatbázisa tartalmazza. A gyűjtött adatokat elemeztem továbbá a bejelentés státusza szerint (oltalom fennáll, oltalom megszűnt stb.), az oltalom fajtája szerint (szabadalom, védjegy stb.), valamint megvizsgáltam, hogy milyen arányban születtek bejelentések együttműködések során. A fenti kutatási lépések eredményeit összevetve kapcsolatot kerestem a szabályzatok szakmai színvonala és az egyetemi bejelentések száma között.

3.3 Eredmények

3.3.1 Általános információk

Az összesen 21 vizsgált intézmény szellemi tulajdon-kezelési szabályzata **terjedelmében** igen magas szórást mutat. A legrövidebb szabályzat csupán 9 (SZE), a leghosszabb 44 (PE) oldalas mellékletek nélkül. Az átlagosan 22 oldalas dokumentumok így összesen 479 oldalnyi vizsgálati anyagot képeztek. A szellemi tulajdon-kezelési szabályzat megléte jogszabályi előírás (KFI tv.), azonban az EIÖ projekt keretében kötelező volt azt felülvizsgálni és frissíteni, így a **jelenleg hatályos** szövegek 2020-2022 években kerültek elfogadásra. Egyes intézmények a meglévő dokumentumot módosították, míg mások teljesen újat hoztak létre. A legtöbb esetben (17) az intézmény legfőbb döntéshozó szerve, vagyis a **szénátus** (BCE – Elnöki Testület) **fogadta el** a szövegezést. A BME és MOME esetén a rektor és kancellár közös utasításaként találjuk meg, míg a MATE szabályzata a kuratórium döntéséhez kapcsolódik. Hét egyetemenél a szervezeti és működési szabályzat (SZMSZ) részeként, vagy annak mellékleteként jelenik meg az intézményi szabályozásban, a többség (14) viszont teljesen önálló formában alkotta meg.

Mivel a szabályzat szövegét nem csupán a vonatkozó szakmai szervezeti egységek, hanem számos egyetemi polgár használja, ezért a dokumentum áttekinthetőségét jelentősen megkönnyíti a **tartalomjegyzék** elhelyezése, amely a legtöbb esetben (16) megtalálható. Megállapítható, hogy a **felépítésük jellegzetes**, többnyire ugyanazon logika és tárgykörök mentén haladnak. Természetesen vannak egyetemek melyek nem térnek ki minden a 8. ábrán feltüntetett szempontra, és akadnak melyek szélesebb kört szabályoznak. Az eredmények ismertetése során a szélsőségek mindig bemutatásra kerülnek.

Tartalomjegyzék, értelmező rendelkezések
Preambulum, szabályzat célja, alapelvei
Személyi és tárgyi hatály
Szellemi alkotásokhoz kapcsolódó jogok megszerzése
Szellemi alkotás létrehozásának bejelentése, a vonatkozó eljárás és a résztvevő szervezeti egységek
Szellemi alkotások hasznosítása, hasznosítási formák, bevételek megosztása
Adminisztratív szabályok, a szellemi alkotások nyilvántartása és gazdálkodási szabályok
Titoktartás, összeférhetetlenség, felelősség és jogorvoslat
Záró és hatályba léptető rendelkezések
Mellékletek

8. ábra: Szabályzatok jellemző tartalmi felépítése

Forrás: Saját szerkesztés, saját vizsgálat alapján

A szabályzatok érdemi része minden egyetemenél (kivéve BCE) egy preambulummal kezdődik, amely megjelöli a vonatkozó jogszabályi háttérrel is (Nftv. és KFI tv.). Ezt követően röviden ismertetésre kerül **a szabályzat célja** és az intézményi szellemitulajdon-kezelés **alapelvei**. Ezen belül meghatározásra kerül, hogy az intézmény támogatja a tudományos kutatást, a szellemi alkotások létrehozását és azok jogi védelmét, az erre vonatkozó egyetemi eljárásrendet. Meghatározza a vonatkozó feladat- és felelősségi köröket, kijelöli a technológia- és tudástranszfer, valamint a további KFI partnerségi együttműködések alapvető szabályait. Több esetben az ismertetett szakpolitikai irányokra is utalnak azzal, hogy a tudományos eredmények gazdasági és társadalmi hasznosítására kell törekedni. Általános és visszatérő pont továbbá a szellemi alkotásokból származó gazdasági haszon méltányos megosztása, **a kutatók motiválása** és elismerése. Az ELTE célja továbbá serkenteni a vállalatok – kiemelten a térségi és KKV szektor – és környező ökoszisztéma felé irányuló tudásáramlást. Megjelenik benne továbbá a tudomány általi **társadalmi felelősségvállalás** is, amely egyedinek számít a szabályzatok között. A Debreceni Egyetem az intézmény és a kutatók jó hírének növelését tűzte ki célul azzal, hogy a kutatási eredmények szolgálják a közjót. A MOME a kreativitás szemszögéből az emberközpontú jövő és a fenntartható fejlődés előmozdítását, valamint a **szellemitulajdon-tudatos szemlélet** meggyökeresedését hangsúlyozza. A szabályzat következetes alkalmazását segíti elő, amennyiben kifejti a legfontosabb definíciókat fogalomtár vagy **értelmező rendelkezések** keretében. Erről csupán négy intézmény nem gondoskodott. Az ELTE ugyanakkor feladatként határozza meg a TTI számára, hogy külön dokumentumban hozzon létre erre vonatkozó tájékoztatót, míg a Miskolci Egyetem arra tesz utalást, hogy a fogalmakat a jogszabályi rendelkezések alapján kell értelmezni. Néhány intézmény csupán **a jogszabályi paragrafusokat ismétli meg**. Szélsőséges példája ennek az NKE, amely több mint nyolc oldalon keresztül teszi ezt. Egyes fogalmak esetén természetesen megkerülhetetlen a törvényi szöveg szabados használata, azonban a legtöbb esetben ennél gyakorlatiasabb megközelítés tapasztalható. Ezen a területen kifejezetten részletes a MATE szabályzata, amely az agrártudományi sajátosságokra tekintettel számos egyedi fogalommal operál, például az állat- és növényfajták nemesítése és az ehhez tartozó szakmai fogalomkészlet terén. Az egyetemek többsége a pontos és egységes intézményi adminisztráció érdekében **formanyomtatványokat** alkalmaz a szellemitulajdon-kezeléshez kapcsolódó ügyintézés során. Ezek jellemzően az új szellemi alkotás bejelentésére vonatkozó űrlapok, titoktartási nyilatkozatok, kutatási és más szerződésminták. Sok esetben a szabályzat mellékleteként található meg, míg van, ahol **elektronikus elérési út** kerül

megadásra. Utóbbi azért előnyös, mert ezek változása esetén nem szükséges frissíteni a szabályzatot. A létrehozott nyomtatványok számában és kidolgozottságában kiemelkedik az EKKE, a MATE és a SZE.

3.3.2 Szabályzat hatálya

Megállapítható, hogy minden vizsgált szellemi tulajdon-kezelési szabályzat rendezzi a **személyi hatály** kérdését, ezzel megállapítva, hogy mely természetes és jogi személyek, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek körében szükséges azt alkalmazni. Ennek a gyakorlata kisebb eltéréseket mutat az intézményeknél. Alapvetően mindenhol kiterjed a személyi hatály az egyetemi oktatókra, kutatókra, hallgatókra, valamint azon személyekre, akik átmeneti jogviszonnal rendelkeznek (vendégkutatók), illetve amelyek tevékenységre kifejezetten kutatásfejlesztésre vonatkozik. A szabályzatok szövegezésében az alábbi megfogalmazásokkal találkozhatunk.

- Egyetem és annak szervezeti egységei
- Közalkalmazottként foglalkoztatottak
- Munkaviszonyban foglalkoztatottak
- Munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban állók
- Egyéb polgári jogi jogviszony alatt állók, akik részt vesznek az egyetem oktatási, kutatási tevékenységében
- Hallgatók, doktoranduszok
- Egyetem erőforrásait használó, kutatásfejlesztési tevékenységet végző gazdálkodó szervezetek
- Egyetem hasznosító vállalkozásai, azokkal foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban állók

A közalkalmazotti jogviszony említése leginkább az állami fenntartású – vagyis nem modellváltó – egyetemeken esetén releváns. A fentiekén túl speciális, az egyetem képzési és tudományos profiljából adódóan más speciális jogviszony is megjelenhet, mint az egészségügyi szolgálati jogviszony (PTE és SE). A foglalkoztatottak esetén jellemzően a munkaszerződés, kinevezési okirat vagy más **munkajogi dokumentum** tartalmazza a szabályzat hatályának elfogadását. Az egyetemi hallgatók rendszerint csak akkor veendő figyelembe, ha tudományos tevékenységük túlmutat az oktatásban való részvételen - például tudományos diákköri tevékenység által -, így szellemi alkotás létrehozása valószínűsíthető. Mellettük a vendégoktatók, vendégkutatók az a személyi kör, akik kifejezetten egy erre vonatkozó **nyilatkozat** aláírásával vagy szerződés megkötésével ismerik el a szabályzat hatályát. Számos intézmény szabályzata kijelöli a fentiek érvényesítésének **felelősét**, amely azonban megosztott gyakorlatot mutat az adott **szervezeti egység vezetője** (intézet, tanszék), valamint a **TTI vezetője** között. A BME kitér arra is, hogy a munkajogi dokumentumokban

és a munkaköri leírásokban érdemes megemlíteni a kutatási-alkotási kötelezettséget, mellyel a létrehozott szellemi alkotások szolgálati jellegének megállapítása egyértelművé válik. Számos intézmény a szabályzatában külön fejezetben szabályozza a hallgatók által létrehozott szellemi alkotásokat, valamint a Kooperatív Doktori Program (KDP) ösztöndíjasait. Ezen területen a BME állapít meg kifejezetten részletes szabályokat.

A személyi hatály mellett szintén minden szabályzat kitér a **tárgyi hatályra**, azaz, hogy mely alkotásokra kell alkalmazni a szabályokat. A két legfontosabb kategória, amely a szabályzatok túlnyomó többségében megjelenik az oltalmazhatósághoz és a szolgálati-alkalmazotti jelleghez kapcsolódik. Ezek mellett az alábbi bevett pontokat tartalmazzák jellemzően a vizsgált dokumentumok. Közös szabályozási pont, hogy a személyi hatály alá tartozó személyek alkotásait sorolják ide.

- Szellemi alkotások, melyekre iparjogvédelmi oltalom szerezhető
- Szellemi alkotások, melyek szolgálati vagy alkalmazotti jellege megállapítható
- Ezekhez közvetlenül kapcsolódó védjegyek és árujelzők
- Szellemi alkotások, melyek jogait az egyetem ingyenes vagy visszerhes jogügylet során megszerezte
- A szabályzat hatálybalépésekor az egyetem tulajdonában álló szellemi alkotások
- Know-how, üzleti titok
- Szerzői művek

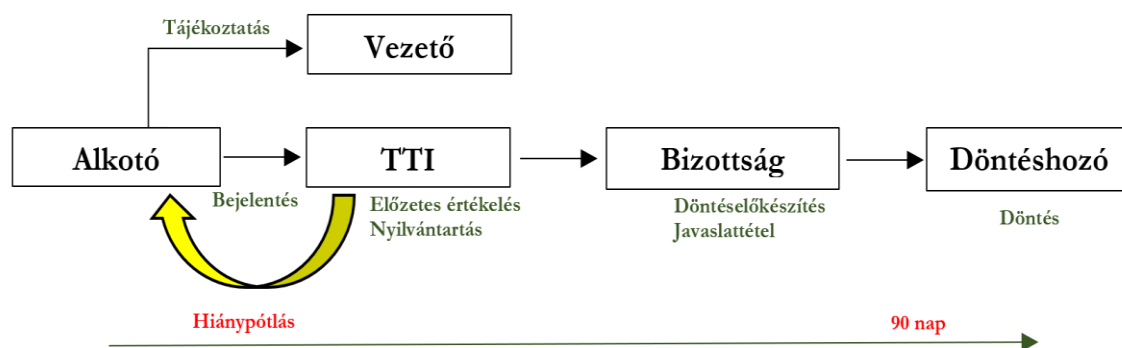
Az Óbudai Egyetem megjegyzi, hogy a védjegyekre és árujelzőkre vonatkozó szabályokat külön dokumentumban határozza meg. Az ELTE kifejezetten XXI. századi attitűdöt tanúsít azzal, hogy a tárgyi hatály alá tartozónak tekinti az **MI alapú rendszerek** segítségével létrehozott alkotásokat is. Ez kifejezetten aktuális a ChatGPT 2022-es megjelenése, és ezzel az MI alapú rendszerek globális és nyilvános térhódítása óta. A mai tudományos párbeszédben felmerül az ezen szoftverek által készített alkotásokra vonatkozó jogi szabályozás szükségessége, valamint a plágiumhoz kapcsolódó kérdések tisztázása. Az erre vonatkozó akadémia diskurzus megindításában fontos lépés volt az ELTE 2023. márciusában a témában tartott konferenciája (Qubit, 2023). A tárgyi hatály szempontjából egyedi továbbá, hogy a MATE megemlíti még a PhD kutatások eredményeit és az azokból készült publikációkat, a PTE pedig ide sorolja az innovatív ötleteket is.

A jogi kodifikációban a személyi- és tárgyi- mellett a **területi hatály** is meghatározásra kerül. Ilyen típusú szabályt egyedül a MATE fogalmazott meg, amely feltehetően az egyetem képzési helyszíneinek és telephelyeinek kiterjedt, hálózatos rendszerének köszönhető.

3.3.3 Szellemitulajdon-kezelés

A vizsgált dokumentumokban közös, hogy a létrejövő szellemi alkotások vagyoni, hasznosítási és rendelkezési jogai fő szabály szerint **az egyetemet illetik meg**. Ennek részletei, valamint az ettől való eltérés annak függvénye, hogy megállapítható-e az alkotás szolgálati vagy alkalmazotti jellege, milyen jogviszony keretében került létrehozásra, valamint mennyiben kerültek felhasználásra egyetemi kapacitások, erőforrások. A külső partnerrel való együttműködés során létrejött alkotások jogai a feleket **hozzájárulásuk arányában** illetik meg. Jellemző előírás, hogy ezen arányokat még a **kutatás megkezdése előtt írásban** kötelező rögzíteni. Ennek felelőse általában az adott szervezeti egység vezetője vagy azon személy, aki jogosult az egyetem nevében szerződést kötni (pl. kancellár, rektor). Ennek elmaradása esetén a felek egyenlő arányban válnak jogosulttá.

Az alkotó a létrehozást követően haladéktalanul **köteles bejelentést tenni** az egyetem részére. Több esetben erre határidőt is megállapít a szabályzat, amely jellemzően 8-15 nap. Ezt általában a mellékletekben feltüntetett rendszeresített nyomtatványon szükséges megtenni. A bejelentéssel elindul egy intézményi eljárás, melynek logikáját a 9. ábra mutatja be.

9. ábra: Bejelentett szellemi alkotásokra vonatkozó intézményi eljárás

Forrás: Saját szerkesztés, saját kutatás alapján

Ennek során az intézménynek döntenie kell az alkotás **befogadásáról** vagy **elutasításáról**, valamint annak optimális hasznosításáról. A legtöbb esetben az alkotó a TTI részére jelenti be, jellemzően elektronikus úton, amelyben ismerteti a szellemi alkotás részleteit, körülményeit. Ezzel párhuzamosan tájékoztatja a szervezeti egységének vezetőjét (kar, intézet, tanszék). A TTI megvizsgálja a bejelentést, szükség esetén hiánypótlásra szólítja fel az alkotót. Ezt követően megtörténik a **szellemi alkotás értékelése** az alábbi szempontok szerint.

- Szakmai, tudományos és technológiai szempontok
- Az alkotás piaci potenciálja
- Oltalmazhatóság kérdése
- Optimális hasznosítási mód
- Külső szakértő bevonásának szükségessége (pl. szabadalmi ügyvivő)
- A megalkotás költségei és a várható gazdasági haszon
- Továbbfejlesztési lehetőségek

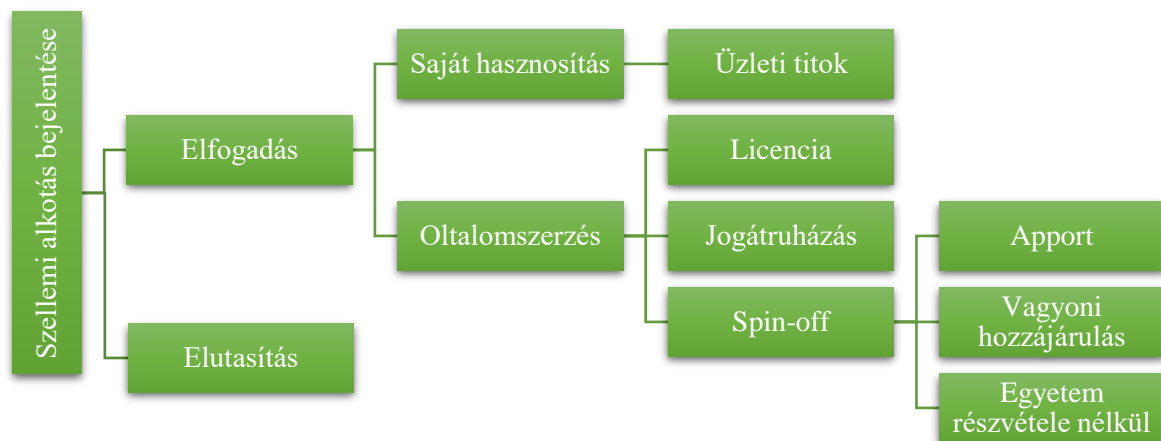
Az értékelés után a döntéshozó testülethez kerül a bejelentés, amely megvizsgálja a rendelkezésre álló információkat és javaslatot tesz a végső döntéshozónak. A testület jellemzően valamilyen tanács vagy bizottság, amely az egyetem pénzügyi, szakmai és tudományos vezetőiből, ritkán külső meghívott szakértőkből áll. A legtöbb esetben a szellemi alkotásról való döntést a **rektor** hozza meg. A DUE és a SZE esetében ezt a hatáskör a rektor és a kancellár (gazdasági főigazgató) közösen gyakorolják. Szintén bevett gyakorlat, hogy a döntést nem egyszemélyi vezető hozza meg, hanem maga a – korábban említett – testület. Amennyiben az eljárás kevesebb lépésből áll és kevesebb szereplő részvételével történik, az egyszerűsítheti és gyorsíthatja az adminisztrációt. Rendkívül **decentralizált** megoldást alkalmaz a Debreceni Egyetem, ahol a TTI nagyon erős hatáskörrel rendelkezik, hiszen a teljes eljárás lefolytatása, beleértve az alkotás befogadásáról és hasznosításáról való döntést is annak vezetőjét illeti meg.

Jogsabályi előírás, hogy a munkáltató (egyetem) **90 napon belül köteles nyilatkozni** arról, hogy a szolgálati találmányra **igényt tart-e** (Szt.). Ellenkező esetben a jogok az alkotót illetik meg. A szabályzat alkalmazását segíti, amennyiben az egyetem beépíti saját dokumentumába is ezen rendelkezést, melyet többen alkalmaznak. Ennél rövidebb (szigorúbb) határidőt állapít meg a BCE, DE, MATE (60 nap) és a Miskolci Egyetem (30 nap). Tovább növeli az eljárás átláthatóságát és kiszámíthatóságát, ha nem csupán a szellemi alkotás befogadásáról való döntési határideje, hanem az azt megelőző lépések (TTI értékelés, bizottsági véleményezés) is időben szabályozottak.

Fontos része a szabályzatoknak az **újdonságrontás elkerülésére** vonatkozó rendelkezések, melyek a publikáció korlátozására irányulnak. Az erre vonatkozó gyakorlat szintén megosztott. Egyes intézmények az alkotó felelősségére bízzák, hogy csak abban az esetben hozza nyilvánosságra az alkotáshoz kapcsolódó tudományos eredményeit, amennyiben azzal nem veszélyezteti az egyetem gazdasági és üzleti érdekeit. Mások viszont ezt eleve valamilyen szakmai vezető vagy szervezeti egység (jellemzően TTI) hozzájárulásához kötik.

3.3.4 Hasznosítás

Az előzőekben ismertetett eljárásban az egyetemi vezetés számos kérdésben dönt. Ezek közül az első és legfontosabb, hogy az intézmény egyáltalán **igényt tart-e a szellemi alkotásra**. Amennyiben úgy dönt, hogy nem (vagy nem nyilatkozik 90 napon belül), úgy minden jog az alkotót illet meg. Fontos szabály, hogy ettől függetlenül az egyetem igényt tarthat az esetleges későbbi hasznosításból származó bevételek egy részére. Ha befogadják az alkotást, akkor döntést kell hozni a további lépésekről, vagyis a hasznosítás módjáról (10. ábra). Ennek egyik lehetséges módja, hogy az egyetem saját, elsősorban **oktatási-kutatási tevékenységében hasznosítja** az eredményeket, vagyis titokban tartja, esetleg védett ismeretként (know-how) kezeli.

10. ábra: Lehetséges hasznosítási módok
Forrás: Saját szerkesztés, saját kutatás alapján

Fontos szabály, hogy az alkotót ekkor is megilleti a méltányos díjazás. Ebben az esetben azt veszik figyelembe, hogy piaci körülmények között milyen értéken lenne megszerezhető az adott szellemi alkotás. Ha az alkotás megfelel az **oltalmazhatóság** jogszabályi feltételeinek, akkor a szabályzatok szerint ésszerű határidőn belül gondoskodik a szükséges bejelentés megtételéről. Több egyetem is rendelkezik arról, hogy az oltalom megszerzéséhez szükséges költségeket egy évig állja az intézmény, ezt követően pedig évente legalább egyszer felülvizsgálják és aktualizálják a szellemi alkotásokra vonatkozó információkat, amely alapján eldöntik, hogy gazdaságilag mennyire rentábilis annak fenntartása. A Pannon Egyetem azt rögzíti fő szabályként, hogy a hazai iparjogvédelmi bejelentések költségeit öt évig fizetik, a nemzetközi bejelentéseknél pedig az öt évet felső határként húzzák meg, azonban azt évente felülvizsgálják. Megállapítható, hogy a **nemzetközi oltalomszerzésre** alig térnek ki a szabályzatok. Az alulszabályozottság arra enged következtetni, hogy ritkán

felmerülő kérdésről van szó. A szellemi alkotások portfóliójának monitoringját az a bevett rendelkezés segíti, amely szerint egy szakmai szempontú **nyilvántartást** vezet egy erre kijelölt szervezeti egység, jellemzően a TTI. Emellett a gazdasági és pénzügyi területért felelős egyetemi hivatal a számviteli szabályok alapján vagyon-nyilvántartást vezet az alkotásokról. A PTE külön szabályként fogalmazza meg, hogy a két nyilvántartást évente legalább egy alkalommal tételesen egyeztetni szükséges. Az egyetemek közel fele a szakmai nyilvántartás tartalmát is részletesen meghatározzák, amely jellemzően az alábbi pontokból áll.

- Nyilvántartási azonosítók
- Szellemi alkotás megnevezése
- Alkotó(k) neve, személyes adatai, hozzájárulás aránya
- Bejelentés időpontja, tartalma
- Egyetemi döntés időpontja, tartalma
- Iparjogvédelmi oltalom megszerzésére vonatkozó információk, költségek
- Kapcsolódó hasznosítási szerződések adatai
- Kapcsolódó publikációk adatai

Az intézmények többsége a szabályzatában rendezi, hogy a kapcsolódó költségeket egy erre elkülönített pénzügyi keret (**innovációs alap**) fedezi. Ez összhangban van az EIÖ pályázati felhívással, mely kötelezőként írja elő egy ilyen jellegű alap létrehozását a projekt megvalósítása alatt. Mivel azonban a pályázatnak **nincs fenntartási ideje** vagy kötelezettsége, komoly kockázatként értékelhető az a tény, hogy kilenc intézmény egyáltalán nem nevesíti az innovációs alapot a szabályzatában. Szintén az EIÖ szakmai vívmányainak 2023. utáni fennmaradását kérdőjelezi meg, hogy négy intézmény a TTI-t sem említi vagy szabályozza. Mivel a vonatkozó szervezeti egység működtetése is kötelező tevékenység, így mindkét esetben az valószínűsíthető, hogy az intézmény valamely más dokumentuma rendelkezik ezekről. Ugyanakkor egyértelmű, hogy a tudástranszfer és a szellemitulajdon-tudatos gondolkodás iránti **magasabb szintű elkötelezettségét** tükrözi az, ha egy egyetem ezeket beépíti a szellemitulajdon-kezelési szabályzatába.

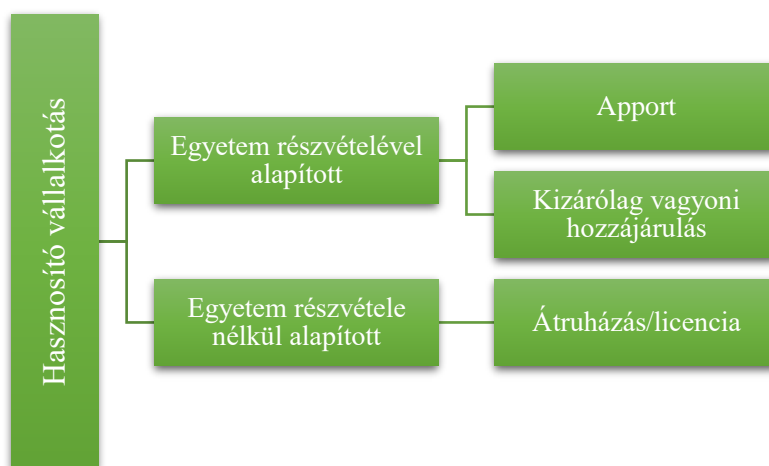
A 21 vizsgált intézmény közül csupán néhány esetben határozza meg a szabályzat, hogy **milyen hasznosítási módot preferál** – vagy éppen kerül. A DUE és ÁTE úgy rendelkezik, hogy az apportálásként való hasznosítás csak különösen indokolt esetben történhet meg, ha más hasznosítási mód kivitelezhetetlen. A Miskolci Egyetem nem az egyes opciók között tesz különbséget, hanem annak kiválasztása során rögzíti a **lehető megmagasabb bevétel elvét**, mint fő szempontot. A Nyíregyházi Egyetem elsősorban a szellemi alkotások saját, intézményen belüli hasznosítására törekszik, másodsorban pedig a hasznosító vállalkozások

általi gazdálkodásra. Az ELTE azt rögzíti, hogy az üzleti célú hasznosítás elsődlegessége mellett fenntartja az eredmények társadalmi célú felhasználását is. Bevett és általános rendelkezésnek számít, hogy az egyetem az alkotó bevonásával, **közösen alakítja ki a hasznosítási stratégiát**. A DUE ehhez kapcsolódóan külön megjegyzi, hogy tiszteletben tartja a kutatók az Alaptörvény X. cikkében foglalt, a tudomány szabadságára vonatkozó alapjogát és a kutatáshoz fűződő individuális küldetéstudatát és alapkutatás iránti elkötelezettségét.

Az oltalomszerzést követően az intézménynek több lehetősége is van a hasznosításra, melyeket a szabályzatok többsége nevesít is. A szellemi alkotás hasznosítására vonatkozó jogokat **licencia** keretében egy harmadik félnek határozott időre átengedheti. Ezen belül számos szerződéstípust és fizetési konstrukciót megkülönböztet a vonatkozó szakirodalom. Amennyiben **átruházási szerződést** köt az egyetem, úgy a jogokat véglegesen átadja a vevő számára. A harmadik lehetőség, hogy úgynevezett egyetemi **hasznosító vállalkozás** (spin-off) útján az intézmény maga is részt vesz a hasznosításban és gazdálkodásban. Ennek ma hatályos jogszabályi definícióját a KFItv. 3.§ 4. pontja rögzíti az alábbiak szerint.

Hasznosító vállalkozás: Költségvetési kutatóhelyen létrejött szellemi alkotás hasznosítása céljából alapított gazdasági társaság, amely nem pénzbeli hozzájárulásként rendelkezésre bocsátás, átruházás vagy hasznosítási szerződés alapján vált a költségvetési kutatóhelyen, valamint a felsőoktatási intézményben létrejött szellemi alkotáshoz fűződő jogok jogosultjává vagy hasznosítójává.

Látható, hogy a jogszabály nem az intézmény részvételén keresztül, hanem a hasznosításra való jogosultság révén közelíti meg a definíciót. Az összesen 21 vizsgált egyetem közül nyolc szabályzata egyáltalán nem tartalmaz semmilyen rendelkezést a hasznosító vállalkozásokra. A többi 13 – többnyire egységesen – három típust különböztet meg (*11. ábra*). Az intézménynek tagsági jogviszonya keletkezik, ha **nem pénzbeli hozzájárulást** teljesít a szellemi alkotással (apport), vagy **kizárólag vagyoni hozzájárulást** teljesít és a hasznosítási jogokat átruházás vagy licencia útján engedi át a cégnek. Végül az egyetem közvetlen részvétele (tagsága) nélkül is alapítható hasznosító vállalkozás, amely szintén szerződéses úton válik a szellemi alkotás jogosultjává.

11. ábra: Hasznosító vállalkozások típusai
 Forrás: Saját szerkesztés, Saját kutatás alapján

A **MATE** szabályzata is a fenti három típust különbözteti meg, azonban az egyetem részvétele nélkül alapított formát **tévesen** nem tartják a KFItv. szerinti hasznosító vállalkozásnak. A szabályzatban az OECD (2001) ajánlásával hozzák kapcsolatba, amely egyetemi spin-off cégnek tart minden vállalatot, amelyet közfinanszírozású kutatóhely vagy egyetem alkalmazottja alapított. A **KFItv.** ezzel szemben **két alapvető feltételt** állapít meg: 1. felsőoktatási intézményben létrejött szellemi alkotást szükséges hasznosítani; 2. melyre a jogokat apport, átruházás vagy licencia útján szerzi meg a vállalkozás. Látható, hogy ezen feltételeknek a 6. ábrán szereplő valamennyi opció megfelel. A területet szabályozó egyetemek között általános rendelkezés, hogy a vállalkozás alapításáról a szenátus dönt; határozott időre alapított vállalkozás esetén három évnél rövidebb időre nem hozható létre; valamint az egyetemmel foglalkoztatási jogviszonyban álló személy a munkáltató írásbeli hozzájárulásával lehet tagja vagy vezető tisztségviselője a vállalatnak és azzal további munkavégzésre irányuló jogviszonyt létesíthet. Utóbbi feloldja az **összeférhetlenségi** problémákat és lehetőséget biztosít arra, hogy az alkotók és további kutatók is közvetlenül részt vegyenek a hasznosításban. Ezen *mainstream* szabályoktól eltér a Debreceni Egyetem, ahol a kancellár dönt az alapításról, a Miskolci Egyetemen pedig ezt a jogkört a kuratórium gyakorolja a rektor javaslata alapján.

A felsőoktatási- és KFI stratégiának egyik célja az egyetemek profitorientált attitűdjének ösztönzése, ez azonban nem csak az intézmények, hanem a kutatók szintjén is megjelenik. Számos vizsgált szabályzat már az alapelvei között említi, hogy kiemelt célnak tartja a kutatók megfelelő motivációs rendszerének kialakítását, a **hasznosítási bevételek méltányos megosztását**. Ennek alapvető jogszabályi háttérét az Szt. találmányi díjra

vonatkozó fejezete fekteti le, azonban az egyetemi szabályzatok jellemzően részletesebbek. A szabályozottság szintje természetesen eltérő, de megállapítható, hogy összességében egy rendezett kérdésről van szó a vizsgált mintában. Ez alól a BCE és a MTSE jelent kivételt, amely nem szabályozza, hogy a hasznosításból származó bevételek milyen arányban oszlanak meg az alkotó és az egyetem között. A többség először kiszámolja az úgynevezett díjalapot. Ez a szellemi alkotás hasznosításából származó bevételeket jelenti (pl. licenciadíj, osztalék) csökkentve az úgynevezett adminisztrációs költségekkel, mint a szellemi alkotás értékelésének vagy az oltalom megszerzésének és fenntartásának költségei. Öt egyetem a befolyt **első 1 millió forintot mindennemű csökkentés nélkül átengedi az alkotónak**, erősítve ezzel a motivációs rendszert. Ezt követően a szabályzatban meghatározott arányok szerint felosztásra kerül a bevétel. Az alkotók általában 60%-ban részesülnek, a fennmaradó összeg pedig megoszlik az egyetemi központi- vagy kari költségvetés, az innovációs alap, esetleg a TTI között. Rendkívül **bonjolult** szabályozást alkalmaz a Pannon Egyetem (2. *melléklet*), amely az arányokat attól teszi függővé, hogy milyen értékben keletkeztek a bevételek. Az **átláthatóságot és a kiszámíthatóságot növeli** azon – több egyetem által alkalmazott – rendelkezés, melyben az intézmény szabályozza, hogy mikor és milyen gyakran fizeti ki az alkotók számára a díjat. Megosztott a gyakorlat, hiszen egyesek évente egyszer számítják össze és fizetik ki az alkotói díjakat, míg más intézmények a bevétel beérkezését követő meghatározott időn belül (jellemzően 30-60 nap) folyósítják. Minden bizonnyal nem a szabályozási technika, hanem a kérdés szabályozottságának a ténye jelent fontos mérföldkövet a területen. Rendkívüli szabályokat alkalmaz az ÁTE, amely nem rendelkezik állandó arányokkal: minden évben, 12 hónapos hatállyal rektori utasítás keretében határozzák meg a felosztást.

3.3.5 További szabályok

A szabályzatok utolsó fejezetei további témaköröket szabályoznak, ide tartozik például az **összeférhetetlenség** kérdése. Egyrészt egy erre vonatkozó rendelkezést több egyetem a hasznosító vállalkozások szabályai között állapít meg, amely a további munkavégzésre irányul. Emellett általános szabályként jelenik meg több szabályzatban, hogy az oktatók és kutatók felelősek azért, hogy egyetemi kötelezettségeikkel szemben ne legyenek összeférhetetlenek, különösen a külső partnerrel együttműködésben folytatott KFI vagy egyéb tanácsadói, szolgáltatási tevékenység során. A BME és MOME megemlíti, hogy további vonatkozó rendelkezések a humánpolitikai kérdésekkel foglalkozó szabályzatban találhatóak. A Debreceni Egyetem esetén, ha az összeférhetetlenséggel kapcsolatban kétség

merül fel, a TTI-hez fordulhatnak az egyetemi polgárok. Más intézményekben ez jellemzően közvetlenül a rektor hatásköre. Különbség lehet ez ügyben az állami fenntartású és a modellváltó egyetemek között, mivel előbbiek esetén a közalkalmazotti jogviszony szigorúbb lehet egyes kérdésekben.

A **titoktartásra** vonatkozó szabályok esetén több intézmény is definiálja az üzleti titok fogalmát: minden az egyetemen folyó kutatáshoz kapcsolódó olyan tény, információ, megoldás, adat, melynek nyilvánosságra hozatala veszélyeztetné az egyetem pénzügyi, gazdasági, üzleti érdekeit. 12 intézmény, tehát a vizsgált minta több, mint fele szabályzatában egyáltalán nem tér ki a titoktartásra. A többi egyetem általános szabályként állapítja meg, hogy az egyetemi polgárok kötelesek fokozott gondossággal eljárni, a titoktartási kötelezettség pedig a jogviszonyuk megszűnését követően is időkorlát nélkül fennmarad.

A szabályzat megsértése esetén felmerülő **felelősség** már egy szabályozottabb kérdés, hiszen 17 egyetem állapít meg ilyen jellegű rendelkezéseket. Habár az intézmények többsége rendelkezik külön etikai szabályzattal, a szellemitulajdon-kezelési szabályzatok is megemlítik, hogy fegyelmi, polgári jogi (kártérítési) és akár büntetőjogi felelősség is felmerülhet. Az ELTE kifejezetten részletes szabályokat állapít meg. A szabályzat megsértésének gyanúja esetén erről bejelentést kell tenni, amit a TTI közreműködésével vizsgál ki az intézmény. Szabálysértés esetén pedig további szankció lehet valamilyen megállapított előny elvétele, esetleg pályázati- vagy ösztöndíjlehetőségekből való kizárás. A Miskolci Egyetem úgy fogalmaz, hogy méltányos és előnyös díjazással ösztönzi a szellemi alkotások önkéntes bejelentését, kizárólag annak elmaradása esetén nem alkalmaz szankciót. A szabályzat súlyos megsértése esetén ugyanakkor – a többi intézményhez hasonlóan – kérheti a kapcsolódó jogok ingyenes átruházását, a jogtalanul szerzett bevétel megosztását, valamint további kártérítés megfizetését.

Négy egyetem kivételével minden intézmény kitér arra, hogy milyen **jogorvoslati** lehetőséggel bírnak az egyetemi polgárok, ha a szabályzat szerinti döntést magukkal szemben sérelmesnek tartják. Általános szabály, hogy a vitatott döntéstől számított 15 napon belül írásban a rektortól kérhetnek jogorvoslatot, ezen túlmenően pedig bírósági felülvizsgálatra van lehetőség. Az EKKE és SZTE esetén az Innovációs Bizottság (testület) döntésével szemben a szenátushoz fordulhat első ízben az alkotó. A Nyíregyházi Egyetem

és a Miskolci Egyetem fenntartja továbbá a SZTNH Iparjogvédelmi Szakértői Testülethez való fordulás lehetőségét is.

3.3.6 Egyetemi iparjogvédelmi bejelentések

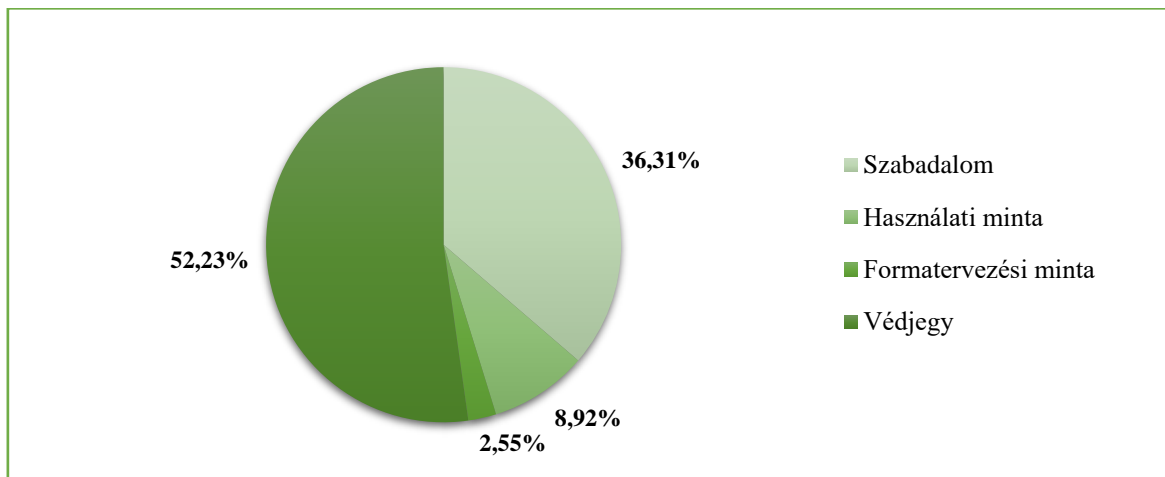
Az EIÖ projektek megvalósítási ideje alatt a 22 kedvezményezett egyetem összesen 157 db hazai iparjogvédelmi bejelentést tett a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának adatbázisa szerint (3. melléklet). Az egyetemi bejelentések számosságára vonatkozó rangsort a 3. táblázat tartalmazza, azonban a nyers számadatokat fenntartással kell kezelni. Az NKE például 6 db bejelentést tett ebben az időszakban, amely közül mind védjegy, mégpedig a különböző egyetemi logók és szimbólumok oltalmazása. Ez alapvetően nem az intézmény K+F jellegű teljesítményét tükrözi. Arra sokkal inkább a szabadalmak száma enged következtetni, amely kiemelkedő a BME (15) és az SE (11) tekintetében.

3. táblázat: Egyetemi iparjogvédelmi bejelentések az EIÖ projektek megvalósítása alatt

Egyetem		SZTNH adatbázisban szereplő bejelentések (DB)
1.	Miskolci Egyetem	24
2.	Semmelweis Egyetem	20
3.	Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	19
4.	Széchenyi István Egyetem	16
5.	Szegedi Tudományegyetem	9
6.	Budapesti Corvinus Egyetem	8
7.	Óbudai Egyetem	7
	Pécsi Tudományegyetem	7
	Eötvös Loránd Tudományegyetem	7
8.	Debreceni Egyetem	6
	Pannon Egyetem	6
	Nemzeti Közszerológati Egyetem	6
	Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem	6
	Moholy-Nagy Művészeti Egyetem	6
9.	Soproni Egyetem	4
10	Eszterházy Károly Katolikus Egyetem	2
	Színház- és Filmművészeti Egyetem	2
11.	Dunaújvárosi Egyetem	1
	Nyíregyházi Egyetem	1
12.	Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem	0
	Állatorvostudományi Egyetem	0
	Magyar Képzőművészeti Egyetem	0

Forrás: Saját szerkesztés, SZTNH E-kutatás adatbázis alapján

Az oltalmi formák megoszlását tekintve (12. ábra) az látható, hogy a bejelentések több, mint fele védjegyre (52%) irányul. Második a sorban a szabadalmi oltalmak (36%), melyet a használati minták követnek (9%). A formatervezési minták aránya elenyésző (2,5%), növényfajta oltalomra vonatkozó bejelentés pedig egyáltalán nem történt az időszakban. Az védett alkotás értékét az is mutatja, hogy az adott intézmény meddig tartja fenn azok oltalmát. Ebben a tekintetben kedvező a helyzet, mivel a bejelentések 72%-án jelenleg is fennáll az oltalom és csupán 5%-ban szüntették meg azt utólagosan. A fennmaradók bejelentések egy része jelenleg folyamatban van, néhány eljárása pedig a folyamat közben szűnt meg. Mivel a KFI szakpolitika hangsúlyozza az egyetemek és ipari szereplők együttműködését, ezért érdemes megvizsgálni, hogy mennyi szellemi alkotás került valamilyen partnerrel közösen oltalmazásra. A mintában szereplő egyetemi bejelentések 76%-át tette meg önállóan az intézmény, 24% esetén pedig jellemzően egy vállalattal vagy más egyetemmel közösen.

12. ábra: Bejelentések megoszlása oltalmi forma szerint

Forrás: Saját szerkesztés, SZTNH E-kutatás adatbázis alapján

4. Következtetések, javaslatok

A megfelelő tudományos következtetések megállapításához az eredményeket a megfogalmazott kutatási kérdések mentén érdemes értékelni. A **jogszabályi követelmények** (KFI tv.) és ajánlások (2008/416/EK) tekintetében az tapasztalható, hogy a szellemi alkotások nyilvántartása, azok értékelése, továbbá az intézményi szereplők között a feladat- és felelősségi körök pontos kijelölése **hiányos** több egyetem esetén. Jelentős **előrelépés figyelhető meg** a SZTNH 2018-ban megfogalmazott ajánlásai terén. Ezek közül a személyi hatályra vonatkozó szabályok betartásáért felelős személy nem került minden esetben egyértelműen kijelölésre. A tárgyi hatály vonatkozásában széleskörű szabályokat találunk, melyek nem korlátozódnak az Szt. szerinti szolgálati- és alkalmazotti találmányokra. Pozitívként kiemelhető még a hasznosításból származó bevételek megosztásának szabályozása, amely szinte minden intézménynél átlátható módon rendezésre került.

Az összesen 21 vizsgált intézmény szabályzata alapján megállapítható, hogy a szellemi alkotások bejelentésében és az azt követő egyetemi eljárásban, valamint a hasznosítási bevételek megosztásában van egy viszonylag **egységesnek tekinthető mainstream szabályozás**. A gyakorlatok egymáshoz való közelítését ugyanakkor nem csak a jogszabályok és a szakmai ajánlások segítik elő. Feltételezhetjük, hogy az intézmények a szabályzatok kialakítása során **benchmarking** technikát alkalmaznak, mivel megfigyelhető néhány jellegzetes szófordulat és szabályozási megoldás ismétlődése. Ezek közül kiemelkedik a Pécsi Tudományegyetem és a Soproni Egyetem szabályzatai közötti hasonlóság. Az egységesség mellett ugyanakkor jelen vannak olyan **sajátosságok**, amelyek **rendkívüli szabályokat igényelnek**. Ilyen például a mintában szereplő négy állami fenntartású egyetem jogilag eltérő helyzete a modellváltókhöz képest, vagy a művészeti egyetemek (MOME, MKE) profiljából adódó jellegzetességek. Utóbbiak esetén ugyanis az iparjogvédelmi oltalomban részesíthető szellemi alkotások szabályozása helyett a szerzői művek kaptak nagyobb hangsúlyt, továbbá részletesebben került áttekintésre a hallgatói alkotói tevékenység.

A jelenlegi felsőoktatási- és KFI stratégiai irányok tükrében megállapítható, hogy egyes intézmények jobban alkalmazkodnak a szakpolitikai elvárásoknak, míg mások kissé lemaradnak ebben a tekintetben (13. ábra). A Módszertan során bemutatott vizsgálati szempontok alapján a BME, EKKE, MATE, ME, PE és SZTE dokumentumai szabályozzák a **leginkább átfogó módon** az intézményi szellemitulajdon-kezelést. Természetesen ezen egyetemeknek is érdemes folyamatosan felülvizsgálni és szükség esetén optimalizálni a

szabályzatukat (lásd: PE hasznosítási bevételek megosztása, MATE hasznosító vállalkozás fogalma). A BCE, MTSE és NKE esetén pedig sok esetben annyira tág vagy **hiányos szabályokat** találunk, hogy nem csak a szakmai elvárásoknak, hanem a jogszabályi követelményeknek (KFItv.) való megfelelés is kérdéses.

13. ábra: Élenjáró és lemaradott egyetemek (bejelentések száma)

Forrás: Saját szerkesztés, saját kutatás alapján

A 21 egyetem között konkrét rangsor ugyan nem állítható fel, hiszen a szabályzatok színvonala nem számszerűsíthető, azonban a figyelembe vett vizsgálati szempontok alapján mindenképpen érdemes meghatározni a pozitív és negatív példákat. Az eredményeket összevetve felfedezhető a **pozitív kapcsolat a szabályzatok minősége és a megtett bejelentések között**. Ezzel összességében a **hipotézis igazoltnak** tekinthető. A BCE és az NKE ugyan több bejelentést itt tett, azonban ez mind védjegyre irányult, amely – ahogy korábban említésre került – kevésbé a K+F jellegű outputot tükrözi az intézményben. A másik oldalon az EKKE csupán kettő bejelentést tett, azonban az mindkettő szabadalomra irányult. Így a két tényező között azonosított kapcsolat valóban fennáll.

Összességében az látható, hogy a 2019-2023 között megvalósuló Egyetemi Innovációs Ökoszisztéma projektek jelentősen emelték a felsőoktatási szellemi tulajdon-kezelési szabályozás szakmai színvonalát. Az egységesítés mellett ugyanakkor a jogállás, a szakmai színvonal és az intézmény profiljából eredő sajátosságok miatt jelentős különbségek is vannak. Az EIÖ projekt **legfontosabb vívmányainak** tekinthető a TTI szervezeti egységek

és az iparjogvédelmi költségek finanszírozására szolgáló pénzügyi keret létrehozása, melyek **fennmaradását veszélyeztetik** egyrészt a feltárt szakmai hiányosságok, másrészt az, hogy a felhívás nem ír elő fenntartási kötelezettséget a kedvezményezettek számára. Jelenleg ugyanis 22 hazai felsőoktatási intézményben elindult egy fokozatváltás a technológia-transzfer és innovációmenedzsment tekintetében. A projektek 2023-ban történő lezárását követően az egyetemeknek nem lesz külön dedikált forrásuk fenntartani a TTI szervezeti egységeket, az innovációs és Proof of Concept alapokat. Mindez megalapozza ezek megszüntetésének a kockázatát. Előbbi kettőt **javasolt** jogszabályi szinten követelményként rögzíteni vagy az állammal kötött közép-távú finanszírozási megállapodásokba beépíteni. Utóbbi tisztán finanszírozás kérdése, ezért azt további pályázati források útján érdemes fenntartani.

Összefoglalás

A jelenlegi nemzetközi trendek, az Európai Unió hosszútávú stratégiái és a hazai szakpolitika egyaránt kapcsolódási pontokat hozott létre a felsőoktatás és a KFI területén a tudásalapú társadalom jegyében. Az egyetemek, mint klasszikusan oktatási és kutatási tevékenységet ellátó intézmények mára egy harmadik missziót is kaptak, amelynek célja, hogy az akadémiai szféra által létrehozott tudást minél szélesebb körben, az intézmény falain kívül is hasznosítsák, ezzel hozzájárulva a társadalmi és gazdasági fejlődéshez. Az egyetemi **modellváltásként** ismert koncepció egyik kiemelt pillére, hogy a teljesítmény- illetve profitorientált szemléletet kívánja meghonosítani az egyetemi világban. A csökkenő közvetlen állami közfinanszírozás arra készteti az intézményeket, hogy finanszírozási portfóliót alakítsanak ki a különböző pályázati források és vállalati K+F együttműködések kapcsán. Utóbbi terület fejlődését az állam különböző programokkal segíti, ezek közül az egyik legfontosabb a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott **Egyetemi Innovációs Ökoszisztéma** pályázat. A 2019-2023 megvalósuló projektek legfontosabb vívmánya, hogy a támogatott egyetemeken (22) létrejött egy kifejezetten technológia- és tudástranszferrel foglalkozó szervezeti egység (TTI), amely a K+F tevékenységhez kapcsolódó menedzsment tevékenységet látja el.

Az egyetemek innovációs teljesítményének egyik alapvető, nemzetközi kimutatásokban is alkalmazott indikátora a szellemi tulajdon-védelmi bejelentések száma. A jelenlegi KFI törvény már 2014-ben kötelező jelleggel előírta a felsőoktatási intézmények és kutatóhelyek számára a **szellemi tulajdon-kezelési szabályzatok** kialakítását, azonban a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala 2018-ban erre irányuló vizsgálata több szakmai hiányosságra hívta fel a figyelmet. A szabályzatok tartalmi kialakítására egyébként nem csupán szakirodalmi javaslatok vannak. Maga a KFI törvény is meghatározza a minimum követelményeket, illetve korábban az Európai Bizottság is megfogalmazott egy erre vonatkozó ajánlást. Az EIÖ pályázati felhívás kötelezően előírta az egyetemek számára, hogy vizsgálják felül és frissítsék szabályzataikat. Ennek köszönhetően ma már időszerű annak vizsgálata, hogy a 2018-as állapothoz képest mára milyen szakmai minőségben szabályozzák a kérdést az intézmények. A kérdés megválaszolásához 21 EIÖ projektben részt vett egyetem szabályzatára készítettem összehasonlító elemzést. Az eredményeket összevettem a jogszabályi és szakmai követelményekkel, valamint az SZTNH 2018-ban megfogalmazott javaslataival. Végül azonosítottam az EIÖ projekt megvalósítása alatt tett

egyetemi iparjogvédelmi bejelentéseket, melynek számossága és a szabályzatok szakmai színvonala között kerestem kapcsolatot.

Az eredmények kiértékelése alapján megállapítható, hogy több intézmény esetén is kérdéses, hogy szabályzatuk megfelel-e a KFI törvény előírásainak. Összességében az SZTNH 2018-ban feltárt hiányosságaihoz képest **jelentős előrelépés történt**, ezzel az EIÖ program ebben a tekintetben sikeresnek tekinthető. Megfigyelhető továbbá egy mainstream szabályozási technika, amely a szellemi alkotások bejelentésére, azok kezelésére és hasznosítására vonatkozik. Természetesen minden egyetem rendelkezik sajátosságokkal, azonban a szabályozások alapjai sok helyen hasonlóak. Az intézmények tudományos profilja meghatározó, hiszen a művészeti egyetemeken létrejövő alkotások (MOME, MKE) esetén kevésbé az iparjogvédelem, annál inkább a szerzői jog a releváns. Ez természetesen a vizsgált dokumentumokban is tükröződött. Az elemzés alapján konkrét, számszerűsíthető rangsor nem állítható fel a szabályzatok szakmai színvonalát tekintve, azonban azonosítható, hogy a BME, EKKE, MATE, ME, PE és SZTE élen járnak a területen, míg a BCE, MTSE és NKE dokumentumai kifejezetten hiányosak. A fenti elhatárolás alapján az látható, hogy **van érdemi pozitív kapcsolat a szabályzat színvonala és az iparjogvédelmi aktivitás között**.

Az EIÖ programok közelgő zárásával aktuális átgondolni, hogy a jövőben hogyan alakul az egyetemi technológia- és tudástranszfer. A pályázat legfontosabb szakmai vívmányai a TTI irodák, valamint az innovációs és PoC alapok létrehozása. Miután a felhívás nem tartalmaz semmilyen fenntartási kötelezettséget, **fennáll a veszélye** annak, hogy a projektek lezárását követően egyes egyetemek ezeket megszünteti, ezzel komoly visszafejlődést okozva a szakterületnek országos szinten. Ennek fényében a szakpolitikának javasolt döntést hoznia abban, hogy miképpen lehet megőrizni ezeket az eredményeket. Erre megoldást jelenthet a jogszabályi előírásokon túl a kérdés finanszírozási szerződésekbe való beépítése, valamint további pályázati programok.

Irodalomjegyzék

Felhasznált irodalom

1. Antoni Gy. – Bene T. (2013): Ajánlás és gyakorlati útmutató egyetemek részére tudástranszfer tevékenységeik fejlesztéséhez, 9 p.
2. D. Baglieri, F. Baldi, C. L. Tucci (2018): University technology transfer office business models: One size does not fit all, *Technovation* 76-77, 51-63
3. Debreceni Egyetem (2013): Kézikönyv az egyetemek és az ipar között megvalósuló kutatásfejlesztési és innovációs együttműködések kialakításához, 14 p.
4. I. Macho-Stadler, D. Pérez-Castrillo, R. Veugelers (2007): Licensing of university inventions: The role of a technology transfer office, *International Journal of Industrial Organization*, 25. 483-510 p.
5. Legeza D. (szerk.) (2020/a): Iparjogvédelem. Elektronikus kiadás – Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, felelős kiadó: Pomázi Gyula, 346 p.
6. Legeza D. (szerk.) (2020/b): Bevezetés az iparjogvédelembe. Elektronikus kiadás – Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, felelős kiadó: Pomázi Gyula, 232 p.
7. Liber N. (2016): Az innovációmenedzsment kihívásai és megoldásai a felsőoktatásban – I. rész, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 11. évfolyam 2. szám
8. M. Holgersson, L. Aaboén (2019): A literature review of intellectual property management in technology transfer offices: From appropriation to utilization, *Technology In Society*, 59
9. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (2018): Szellemitulajdon-kezelés és a kutatási eredmények hasznosítása a közfinanszírozású kutatóhelyeken, 50 p.
10. Granstrand O. – Holgersson M. (2020): Innovation ecosystems: A conceptual review and a new definition, *Technovation* vol. 90-91, February-March
11. Horváth K. G. (2021): Az innovációs ökoszisztéma folyamatok fejlesztésének lehetőségei, *Polgári Szemle* 17. évf. 1-3. sz. 348-357 pp.
12. Jackson D. J. (2011): What is an Innovation Ecosystem? National Science Foundation

Felhasznált források

1. 2019-1.2.1-EGYETEMI ÖKO pályázati felhívás (2019)
<https://nkfih.gov.hu/palyazoknak/nkfi-alap/egyetemi-innovacios-okoszisztema-2019-121-egyetemi-okocsomag/modositott-2019-1-2-1> (Letöltve: 2023.03.22.)
2. Agymenők (The Big Bang Theory) c. amerikai szitkom televíziós sorozat 9. évad 18. rész (2015)
3. Felsőoktatási Stratégia (2016): Fokozatváltás a felsőoktatásban – középtávú szakpolitikai stratégia, https://2015-2019.kormany.hu/download/c/9c/e0000/Fokozatvaltas_Felsooktatasban_HONLAPRA.PDF (Letöltve: 2023. 03. 22.)
4. Intelligens Szakosodási Stratégia (2014-2020): <https://nkfih.gov.hu/hivatalrol/nemzeti-intelligens/nemzeti-intelligens-180603> (Letöltve: 2023.03.22.)
5. Intelligens Szakosodási Stratégia (2021-2027): <https://nkfih.gov.hu/hivatalrol/strategia-alkotas/intelligens-szakosodasi-strategia-s3-2021-2027> (Letöltve: 2023.03.22.)
6. KFI Stratégia (2021): Magyarország Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Stratégiája (2021–2030), <https://nkfih.gov.hu/hivatalrol/hivatal-kiadvanyai/magyarorszag-kutatasi-fejlesztési-innovacios-strategiaja-2021-2030> (Letöltve: 2023. 03. 22.)

7. Qubit (2023): A ChatGPT betette a lábát a magyar egyetemekre, már csak az a kérdés, hogy mihez kezdenek vele. Tudósítás az ELTE konferenciájáról.
<https://qubit.hu/2023/03/11/a-chatgpt-betette-a-labat-a-magyar-egyetemekre-mar-csak-az-a-kerdes-hogy-mihez-kezdenek-vele> (Letöltve: 2023.03.12.)
8. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala: E-kutatás adatbázis <http://epub.hpo.hu/e-kutatas/#> (Letöltve: 2023.03.22.)

Jogszabályok és egyéb dokumentumok

1. 1991. évi XXXVIII. törvény a használati minták oltalmáról (Hmtv.)
2. 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról (Szt.)
3. 1997. évi XI. törvény a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról (Vt.)
4. 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról (Sztj.)
5. 2001. évi XLVIII. törvény a formatervezési minták oltalmáról (Fmtv.)
6. 2008/416/EK a Bizottság ajánlása a szellemi tulajdon kezeléséről a tudásátadás során, valamint az egyetemeknek és más állami kutatószervezeteknek szóló gyakorlati útmutatóról
7. 2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról (Nftv.)
8. 2014. évi LXXVI. törvény a tudományos kutatásról, fejlesztésről és innovációról (KFItv.)
9. 2018. évi LIV. törvény az üzleti titok védelméről (Üttv.)

Mellékletek

1. melléklet: A 2019-1.2.1-EGYETEMI ÖKO Felhívásban támogatott egyetemek

Intézmény neve		Támogatás összege (M Ft)	Típusa	Szabályzat neve	Hatályos szabályzat megjelenése	
1.	Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	BME	300	Állami felsőoktatási intézmények	A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Szellemitulajdon-kezelési Szabályzata	2020
2.	Eötvös Loránd Tudományegyetem	ELTE	269,5		Szellemitulajdon-kezelési Szabályzat	2021
3.	Magyar Képzőművészeti Egyetem	MKE	177		Szabályzat a szellemi alkotások jogvédelméről és a szellemi tulajdon-kezelésről	2021
4.	Nemzeti Közszerológiai Egyetem	NKE	130		Nemzeti Közszerológiai Egyetem Szellemitulajdon-kezelési Szabályzata	2021
5.	Állatorvostudományi Egyetem	ÁTE	245	Alapítványi egyetemek (modellváltó)	Az Állatorvostudományi Egyetem szellemitulajdon-kezelési szabályzata	2021
6.	Budapesti Corvinus Egyetem	BCE	212,4		Szellemitulajdon-kezelés alapelvei	2021
7.	Debreceni Egyetem	DE	174		A kutatási szerződésekre, a szellemi tulajdon kezelésére és a technológiatranszfer tevékenységre vonatkozó irányelvek és szabályok	2021
8.	Dunaújvárosi Egyetem	DUE	100		Szabályzat a szellemi alkotások védelméről és a szellemi tulajdon kezeléséről	2022
9.	Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem	MATE	299		Szellemitulajdon-kezelési Szabályzat	2021
10.	Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem	MTSE	118,7		Szabályzat a szellemi alkotások védelméről, kezeléséről	2022
11.	Miskolci Egyetem	ME	258		A Miskolci Egyetem Szellemitulajdon-kezelési Szabályzata	2022
12.	Moholy-Nagy Művészeti Egyetem	MOME	239		Szellemitulajdon-kezelési Szabályzat	2021
13.	Nyíregyházi Egyetem	NYE	115,3		A Nyíregyházi Egyetem Szellemi Tulajdon Kezelési Szabályzata	2021
14.	Óbudai Egyetem	ÓE	208		Az Óbudai Egyetem Szellemitulajdon-kezelési Szabályzata	2022
15.	Pannon Egyetem	PE	206,7		Szellemi Tulajdon Kezelési Szabályzat	2021
16.	Pécsi Tudományegyetem	PTE	280,8		A Pécsi Tudományegyetem szellemi tulajdon kezeléséről szóló szabályzata	2022
17.	Semmelweis Egyetem	SE	232,5		Szellemitulajdon-kezelési Szabályzat	2022
18.	Soproni Egyetem	SOE	90		A Szellemi Alkotások Jogvédelméről és a szellemi tulajdon kezeléséről szóló szabályzat	2022
19.	Széchenyi István Egyetem	SZE	263		A Széchenyi István Egyetem Szellemitulajdonkezelési Szabályzata	2020
20.	Szegedi Tudományegyetem	SZTE	300		A Szegedi Tudományegyetem Szellemitulajdon-kezelési Szabályzata	2022
21.	Színház- és Filmművészeti Egyetem	SZFE	40		Szellemi alkotások jogvédelméről és szellemi tulajdon-kezeléséről szóló szabályzat	2014
22.	Eszterházy Károly Katolikus Egyetem	EKKE	140	Egyházi egyetem	Szellemi tulajdon kezelési Szabályzat	2021

2. melléklet: A Pannon Egyetem szabályozása a hasznosítási bevételek megosztására

Díjalap	Bevétel megosztása		
<1m Ft	alkotó		100%
1-10m Ft	1m Ft-ig	alkotó	100%
	1m Ft feletti rész	alkotó	50%
		kar	20%
		innovációs alap	20%
10-100m Ft	1m Ft-ig	alkotó	100%
	1-10m Ft közötti rész	alkotó	50%
		kar	20%
		innovációs alap	20%
		TTI	10%
	10-100m Ft közötti rész	alkotó	40%
		kar	25%
		innovációs alap	22,5%
TTI		12,5%	
>100m Ft	1m Ft-ig	alkotó	100%
	1-10m Ft közötti rész	alkotó	50%
		kar	20%
		innovációs alap	20%
		TTI	10%
	10-100m Ft közötti rész	alkotó	40%
		kar	25%
		innovációs alap	22,5%
		TTI	12,5%
	100m Ft feletti rész	alkotó	30%
		kar	30%
		innovációs alap	25%
TTI		15%	

3. melléklet: Egyetemi iparjogvédelmi bejelentések az EIÖ projektek megvalósítási ideje alatt

Egyetem	Oltalom fajtája					Összesen
	Szabadalom	Használati minta	Formatervezési minta	Védjegy	Növényfajta oltalom	
MTSE	0	0	0	0	0	0
ÓE	1	0	0	6	0	7
BME	15	0	0	4	0	19
DE	3	1	0	2	0	6
PTE	2	1	0	4	0	7
PE	2	0	0	4	0	6
SE	11	5	1	3	0	20
SZE	3	0	0	13	0	16
SZTE	2	1	0	6	0	9
ME	7	5	3	9	0	24
NKE	0	0	0	6	0	6
ÁE	0	0	0	0	0	0
BCE	0	0	0	8	0	8
MATE	4	1	0	1	0	6
SOE	0	0	0	4	0	4
MOME	0	0	0	6	0	6
ELTE	4	0	0	3	0	7
DUE	1	0	0	0	0	1
EKKE	2	0	0	0	0	2
NYE	0	0	0	1	0	1
MKE	0	0	0	0	0	0
SZFE	0	0	0	2	0	2
Összesen	57	14	4	82	0	157
	36,31%	8,92%	2,55%	52,23%	0,00%	100%

4. melléklet: Hallgatói és konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

Alulírott Dr. Tóth Bence, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Szent István Campus, regionális és környezeti gazdaságtan szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem.

Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: nem

Kelt: Gödöllő, 2023. 05. 02.

Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom áttekinttem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam. A Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: nem

Kelt: Gödöllő, 2023. 05. 02.

Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!

5. melléklet: A diplomadolgozat tartalmi kivonata

Az egyetemi modellváltás kihívásai: szellemitulajdon-védelmi gyakorlatok és a területi innovációs ökoszisztéma

Dr. Tóth Bence

Regionális és környezeti gazdaságtan, MSc, levelező
Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

Belső témavezető: Urbánné Malomsoki Mónika, tanszéki munkatárs, MATE VFGI

Külső témavezető: Haszonits András, innovációs tanácsadó, Danubia IP Innovációs Tanácsadó Kft.

A jelenlegi nemzetközi és hazai szakpolitikai irányzatok több ponton összekapcsolták a felsőoktatási stratégiát és a KFI területét. Az elmúlt években fontos fordulópontot jelentett az egyetemi modellváltás, amellyel párhuzamosan a KFI is fokozatot váltott Magyarországon és megkezdődött az innovációs ökoszisztéma kiépítése. A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala 2018-ban több egyetem szabályzatát megvizsgálta és több hiányosságot tárt fel a területen. 2019-ben kezdődött meg az Egyetemi Innovációs Ökoszisztéma című közfinanszírozású program, amely a felsőoktatás technológia- és tudástranszfer tevékenységét hivatott fejleszteni. A pályázat keretében kötelező volt a támogatott 22 egyetemnek felülvizsgálnia és frissítenie a szabályzatát. Miután a projektek 2023 során zárulnak, ezért aktuálissá vált az eredmények átfogó elemzése. A dolgozat az erre irányuló és folyamatban lévő kutatás részeredményeit mutatja be. Ennek keretében a támogatott egyetemek megújult szabályzataira készült összehasonlító elemzés. Az elemzések eredményei alapján megállapítható, hogy ugyan több intézmény küzd hiányosságokkal, összességében érdemi előrelépés történt a területen az elmúlt években, ami az EIÖ felhívás sikereként értékelhető. Az egyetemi modellváltás alapvető szemléletváltást is követel az egyetemektől, melynek sikere eltérő. Mindez a szellemitulajdon-kezelési szabályzatok szakmai színvonalában is megmutatkozik. Vannak ugyanis élenjáró egyetemek (BME, EKKE, MATE, ME, PE, SZTE) és lemaradók (BCE, MTSE, NKE). A szabályzatok szakmai színvonala továbbá pozitív kapcsolatot mutat az egyetemek iparjogvédelmi aktivitásával a szellemitulajdon-védelmi bejelentések számát tekintve. Az EIÖ projektek közelgő zárására tekintettel fontos felismerni, hogy mivel a felhívás nem ír elő fenntartási kötelezettséget, ezért a következő évtől – többek között finanszírozási szempontból – veszélybe kerülnek az elért szakmai vívmányok fenntartásai: egyetemi technológia- és tudástranszfer irodák felállítása, innovációs és PoC alapok létrehozása. Ezt a kockázatot az érintett szakpolitikának szükséges időben kezelnie.